

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016

Päälöydökset

- Päihdehuollon huumehoidon asiakkaiden yleisimmät ongelmapäihteet olivat opioidit (77 %), stimulantit (52 %) ja kannabis (52 %).
- Asiakkaista 77 prosenttia mainitsi vähintään kaksi ongelmapäihdettä.
- Tiedonkeruuseen osallistui 91 huumehoitoyksikköä ja tietoja toimitettiin 2 449 asiakkaasta.

Opioidiasiakkaiden osuus päihdehuollossa jatkaa kasvamistaan

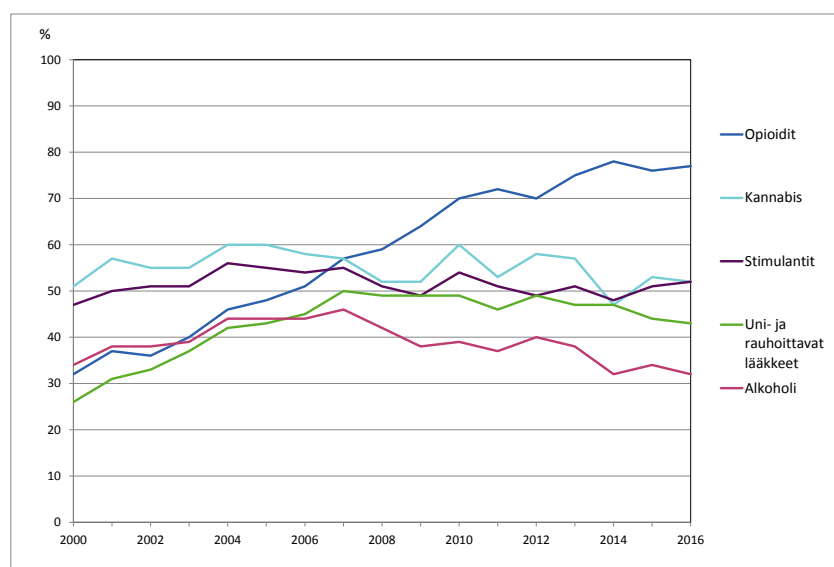
Huumeiden käytön vuoksi päihdehoitoon vuonna 2016 hakeutuneiden asiakkaiden yleisimmät ongelmapäihteet olivat opioidit (77 % asiakkaista), stimulantit (52 %) ja kannabis (52 %). Yleisin opioidi oli korvaushoitolääkkeenäkin käytetty buprenorfiini. Stimulanteista eniten käytettiin amfetamiinia.

Valtaosalla asiakkaista raportoitiin useita ongelmia aiheuttavia päihteitä. 77 prosenttia asiakkaista mainitsi vähintään kaksi ongelmapäihdettä ja 49 prosenttia asiakkaista oli käyttänyt vähintään kahta päihdettä kyselyä edeltäneen kuukauden aikana.

Päihdehuollon huumeasiakkaat olivat pääosin miehiä (70 %) ja valtaosin 20–39-vuotiaita (74 %). Asiakkaista 56 % oli enintään peruskoulun käyneitä. Työssä tai opiskelemissa oli 23 prosenttia asiakkaista. Asunnottomia oli 9 prosenttia. Suurin osa (87 %) huumehoidon asiakkaista oli ollut jo aiemmin päihdehoidossa ja käyttänyt huumeita myös pistämällä (77 %).

Tilastoraportti pohjautuu huumehoidon erillistiedonkeruun tietoihin. Vuonna 2016 tiedonkeruuseen osallistui 91 huumehoitoyksikköä ja tietoja toimitettiin 2 449 asiakkaasta. Aineisto ei kerro kattavasti kaikista Suomessa annettavan huumehoidon asiakkaista eikä kaikesta huumehoidosta.

Kuvio 1. Huumeiden vuoksi päihdehoitoon hakeutuneiden asiakkaiden ongelmia aiheuttaneet päihteet vuosina 2000–2016, % asiakkaista*

* Ennen vuotta 2014 ongelmia aiheuttaneet päihteet viittasivat hoitoon hakeutumiseen johtaneisiin päihteisiin. Vuodesta 2014 lähtien kysymys kattaa edellisen kuukauden aikana ongelmia aiheuttaneet päihteet tai päihteet, jotka ovat vaikuttaneet hoitoon tulon, vaikka asiakkaalla ei tiedonkeruun hetkellä olisi kyseisten päihteiden käyttöä. Tiedonkeruussa voi ilmoittaa enintään viisi päihdettä.

Tuula Nurmi
tuula.nurmi@thl.fi

Sanna Rönkä
sanna.ronka@thl.fi

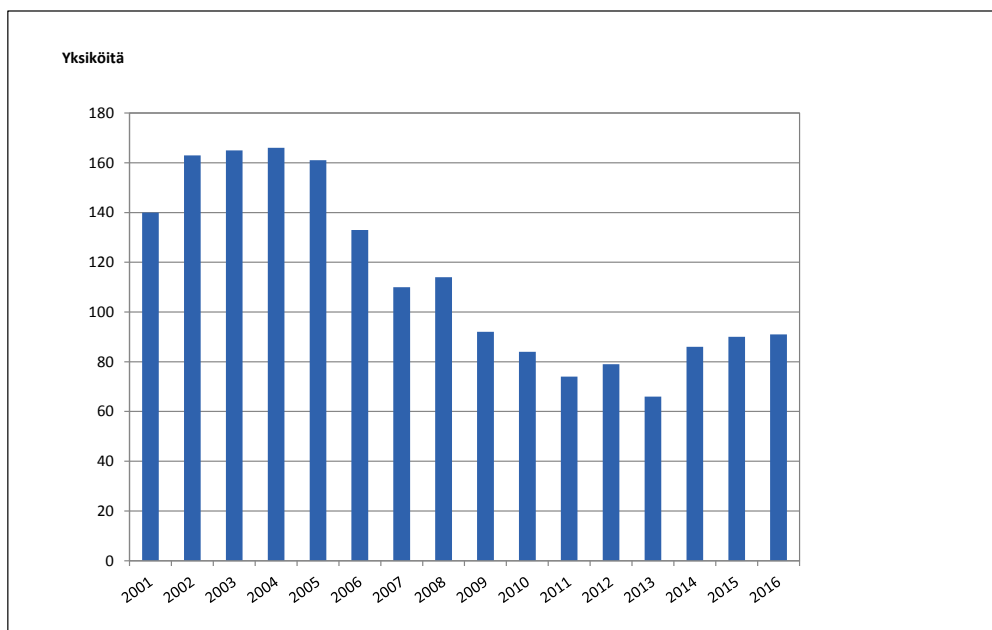

Huumehoidon tiedonkeruu

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kerää vuosittain tietoja huumeiden ja lääkkeiden väärinkäytön vuoksi päihdehoitoon hakeutuneista asiakkaista erillisellä tiedonkeruulla¹. Tiedonkeruuseen osallistuminen on päihdehoitoyksiköille vapaaehtoista ja palautettujen asiakaslomakkeiden määrä on vähentynyt selvästi 2000-luvun alkuvuosista, vaikkakin parin viimeisen vuoden aikana lomakkeiden määrä on jonkin verran noussut (kuviot 2, 3).

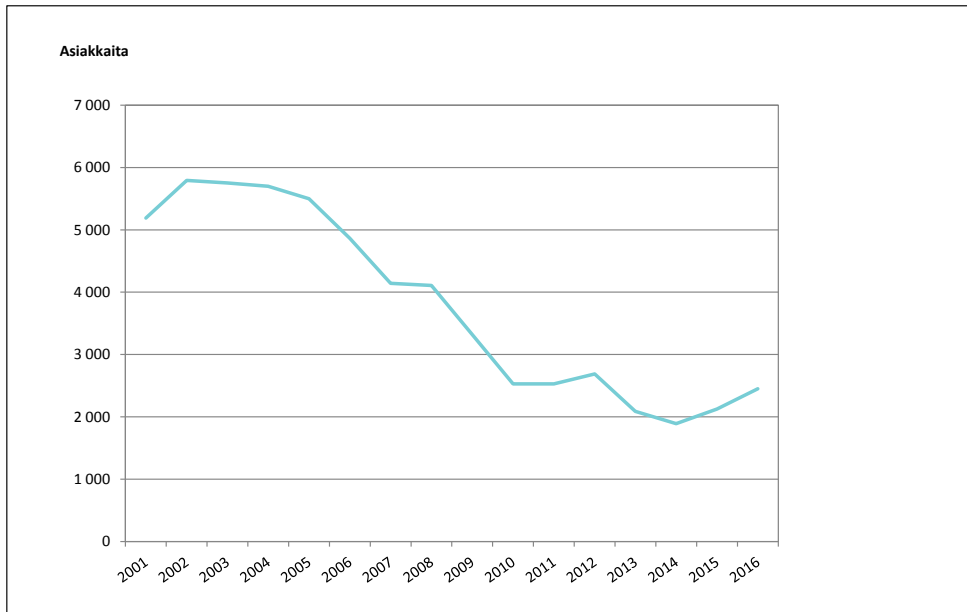
Tiedonkeruun kattavuutta on vaikea arvioida (ks. laatuseloste). Aineistossa kuitenkin painottuu opioidiriippuvuuden lääkkeellisessä korvaushoidossa olevien asiakkaiden osuus. Vuonna 2015 korvaushoitoasiakkaita oli 32 prosenttia aineistosta, ja vuonna 2016 osuus oli noussut 41 prosenttiin.

Kuvio 2. Huumehoidon tiedonkeruuseen osallistuvien yksiköiden määrä 2000–2016

¹ <https://www.thl.fi/fi/tilastot/tiedonkeruut/huumehoidon-pompidou-tiedonkeruu>

Kuvio 3. Huumehoidon tiedonkeruuseen osallistuvien asiakkaiden määrä 2000–2016

Huumehoidon asiakkaiden sosiodemografinen tausta ja elämäntilanne

Vuonna 2016 huumehoidon Pompidou-tiedonkeruuseen osallistuneiden yksiköiden huumehoidon asiakkaista naisia oli 30 prosenttia. Vanhemmissa ikäluokissa naisten osuus oli pienempi. (Liitetaulukko 1a.)

Huumehoidon asiakkaiden keski-ikä oli 33 vuotta ja ikämediaani 32 vuotta. Miehet olivat kolme vuotta vanhempia kuin naiset. (Liitetaulukko 1a.) Uudeltamaalta olevat asiakkaat olivat vanhempia kuin muualla Suomessa asuvat (liitetaulukko 4). Vanhimpia olivat opioidiriippuvuuteen lääkkeellistä korvaushoitoa saavat asiakkaat (mediaani-ikä 36 vuotta, liitetaulukko 1c).

Asiakkaista joka kymmenes (9 %) oli asunoton (liitetaulukko 1a). 62 prosenttia asiakkaista asui yksin ja 20 prosenttia puolison kanssa (liitetaulukko 5). 40 prosentilla oli vähintään yksi lapsi ja 21 prosentilla alle kouluikäinen lapsi. Naisilla oli alle kouluikäinen lapsi useammin kuin miehillä. (Liitetaulukko 5.) 12 prosenttia asui alaikäisen lapsen kanssa. Naiset asuivat alaikäisen lapsen kanssa useammin kuin miehet (liitetaulukko 5). Lastensuojelun tukitoimien piirissä oli 29 % asiakkaita, naiset useammin kuin miehet.

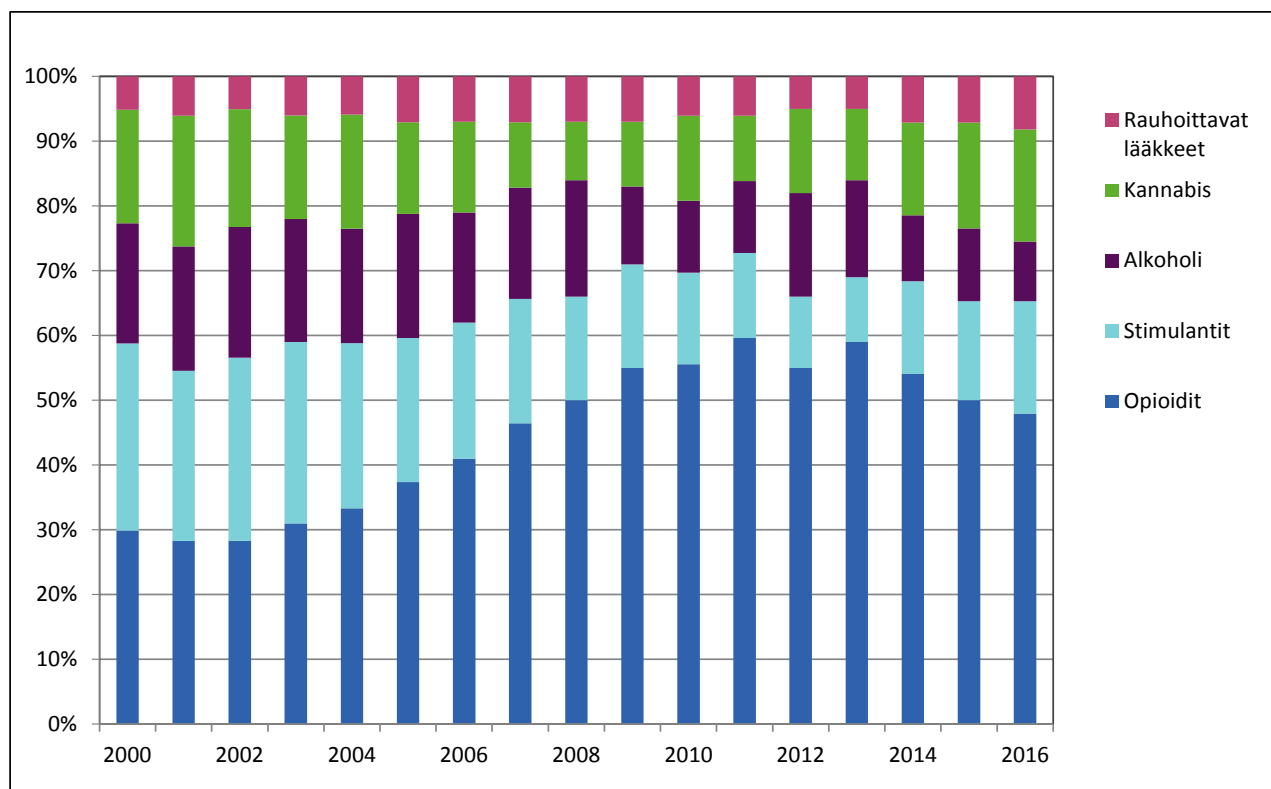
Asiakkaista 15 prosenttia oli säännöllisessä tai satunnaisessa työssä ja heistä 40 prosenttia jonkinlaisen kuntouttavan työtoiminnan piirissä. Opiskelijoita oli koko asiakaskunnasta 8 prosenttia. (Liitetaulukko 1a.) Työttömiä työnhakijoita oli 44 prosenttia. Eläkkeellä oli 10 prosenttia ja muuten työvoiman ulkopuolella 16 prosenttia. 'Muuten työvoiman ulkopuolella' -ryhmä sisältää asiakkaat, jotka eivät ole työkykyisiä tai eivät hae töitä. (Liitetaulukko 1a.)

Ainoastaan peruskoulun suorittaneita oli 54 prosenttia asiakkaista ja keskiasteen koulutuksen suorittaneita 31 prosenttia. (Liitetaulukko 1a.)

Käytetyt päihteet

Opioidit olivat ensisijainen ongelmapäihde 47 prosentille tiedonkeruun asiakkaista (kuvio 4).² Opioidien vuoksi hoitoon hakeutuneiden asiakkaiden osuus nousi erityisen merkittävästi 2000-luvun loppupuolella. Vuoden 2013 jälkeen opioidien osuus ensisijaisena päihteenä on hiukan pienentynyt. Tähän saattaa vaikuttaa muutos³ tiedonkeruussa, jolla pyrittiin tuomaan paremmin esille asiakkaiden tiedonkeruuta edeltävän kuukauden aikaista päihteiden ongelmakäyttöä. Kaiken kaikkiaan 77 prosentilla huumehoidon asiakkaista oli opioidien päihdekäyttöä tai opioidiriippuvuus³ (kuviot 1, 5).

Kuvio 4. Päihdehuollon huumehoidon asiakkaiden ensisijainen ongelmia aiheuttava päihde vuosina 2000–2016 (%)

Opioidikorvaushoidossa (n=1 013) oli 41 prosenttia aineiston asiakkaista (kuvio 5). Opioidikorvaushoidon tavoitteena on joko kuntouttaminen ja päihteettömyys tai haittojen vähentäminen ja potilaan elämän laadun parantaminen.

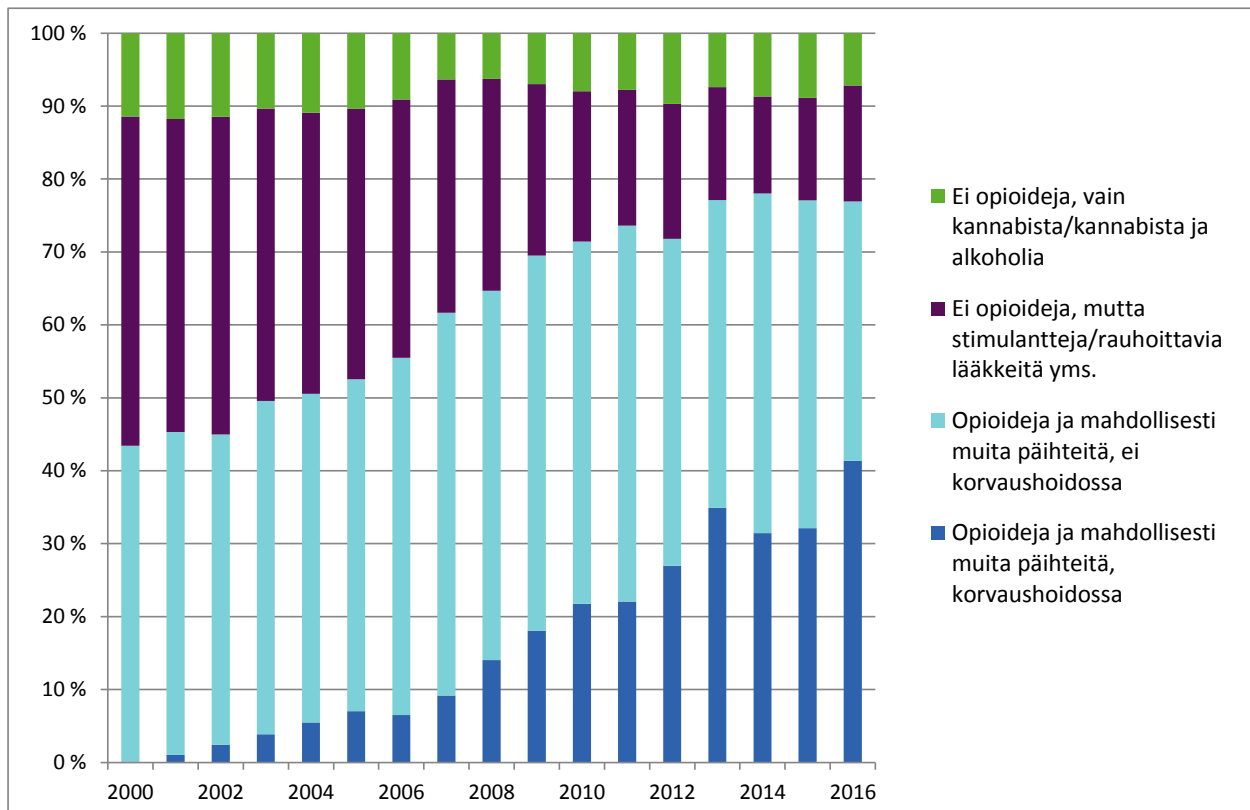
Kokonaan ilman päihteiden väärinkäyttöä oli edellisen kuukauden aikana ollut 15 prosenttia korvaushoitoasiakkaista. Opioidien käyttöä oli 61 prosentilla korvaushoitoasiakkaista ja myös kannabiksen, stimulanttien ja rauhoittavien lääkkei-

² Päihdehuollon huumeasiakkaat -aineistot eri vuosina heijastelevat asiakkaiden lisäksi muutoksia tietoja toimittavissa toimipaikoissa, joten vuosittainen vertailu on jossain määrin ongelmallista. Ks. laatuseloste.

³ 2014 käyttöön otetussa tiedonkeruulomakkeessa kysytään päihteitä, joiden käyttö ollut ongelmallista edellisen kuukauden aikana tai muita pitkäaikaisia ongelmapäihteitä, jotka edelleen huomioidaan hoidossa. Opioidiriippuvaisten vieroitus- tai korvaushoidossa oleville ei aina ole merkitty opioideja erikseen ongelmapäihdeksi, mikäli ainetta ei enää väärinkäytetä. Nämä asiakkaat on laskettu mukaan opioidiriippuvaisiksi.

den käyttö oli yleistä. Edellisen kuukauden aikaista pistokäyttöä oli 33 prosentilla ja vähintään kahden aineen sekakäyttöä 48 prosentilla korvaushoitoasiakkaista (Liitetaulukko 2c).

Kuvio 5. Päihdehuollon huumehoidon asiakkaat opioidien käytön mukaan 2000–2016, korkeintaan viisi ongelmapäihdettä

Buprenorfiini on selvästi eniten väärinkäytetty yksittäinen opioidi. Se oli mainittu ensisijaisena ongelmapäihteenä 34 prosentilla asiakkaista (Liitetaulukko 2a). Buprenorfiinin (esim. 'Subutex') oli maininnut viiden ensisijaisen ongelmapäihteen joukossa 964 asiakasta ja buprenorfiinin ja naloksonin yhdistelmän ('Suboxone') väärinkäytön 106. Muita ongelmapäihteinä mainittuja opioideja olivat mm. heroiiini (n=74), oksikodoni (n=59), tramadoli (n=47), metadoni (n=34), kodeiini (n=29) ja fentanyyli (n=21).

Stimulantit oli ensisijainen ongelmapäihde 17 prosentille ja viiden ongelmapäihteen joukossa mainittu 52 prosentilla aineiston asiakkaista. Stimulanttien käyttö oli pääasiassa amfetamiinien käyttöä (n=1 157). Kokaiinin mainitsi ongelmapäihteenään vain prosentti (n=26) koko aineistosta. Yleisimmin mainittuja muita stimulantteja olivat ekstaasi (n=73), MDPV (n=34) ja metamfetamiini (n=23). Stimulanttien päivittäinen ongelmakäyttö oli vähäistä.

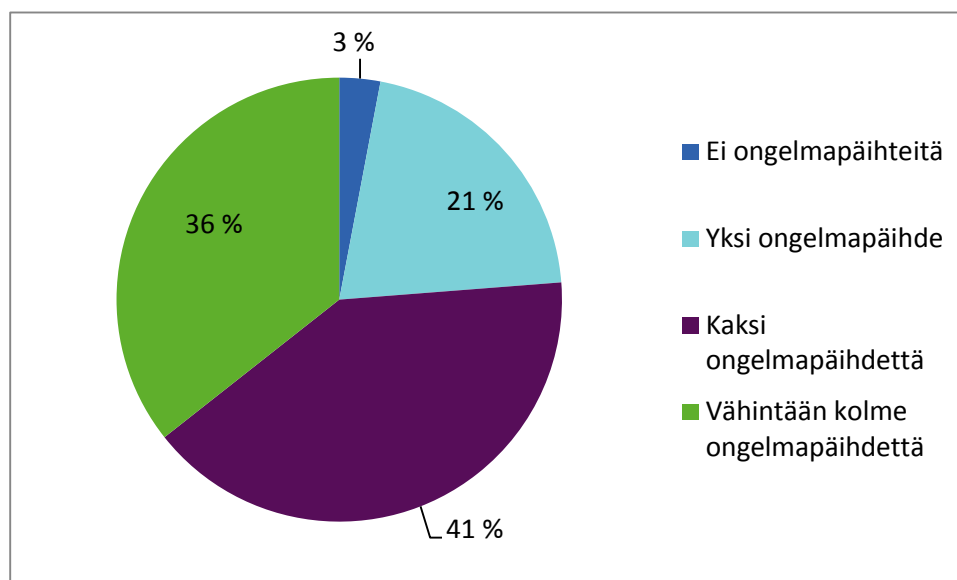
Uni- ja rauhoittavien lääkkeiden käyttö on pääosin bentsodiatsepiinien väärinkäyttöä (n=743). Pregabaliinin (n=116) päihdekäyttö näkyy myös aineistossa. Rauhoittavia lääkkeitä käytettiin selvästi harvemmin ensisijaisena ongelmapäihteenä.

Seitsemällä prosentilla koko aineistosta pelkästään kannabis tai kannabis ja alkoholi yhdessä oli ainoa päihde (liitetaulukko 1c). Alle 20-vuotiailla oli kannabis selvästi yleisin ongelmapäihde (58 %). Tiedot alkoholin ongelmakäytöstä ilmoitetaan huumehoidon tiedonkeruussa vain, mikäli asiakkaalla on myös huumeiden tai lääkkeiden väärinkäyttöä.

Ensisijainen ongelmapäihde, muut päihteet ja sekakäyttö

Huumehoidon tiedonkeruussa mukana olleista asiakkaista 77 prosentilla oli vuonna 2016 mainittu vähintään kaksi ongelmapäihdettä. Viiden ongelmallisimman päihteen joukossa oli opioidit 77 prosentilla asiakkaista, kannabis 52 prosentilla, stimulantit samoin 52 prosentilla, rauhoittavat lääkkeet 43 prosentilla ja alkoholi 32 prosentilla aineiston asiakkaista (liitetaulukko 1a, kuvio 1). Vähintään kolme ongelmapäihdettä nimesi 36 prosenttia asiakkaista (kuvio 6).

Kuvio 6. Huumehoidon asiakkaiden ongelmapäihhteiden käyttö edellisen kuukauden aikana, 2016, %

50 prosentilla kaikista asiakkaista päihteen käyttö oli sekakäyttöä eli päihteen samanaikaista tai peräkkäistä käyttöä, jolla tavoitellaan eri päihteen yhteisvaikutusta (liitetaulukko 2a). 33 prosentilla kaikista asiakkaista sekakäyttö oli sellaista, että ongelmallisimman päihteen nimeäminen oli vaikeaa.

Eri päihteitä käytetään varsin paljon erilaisin yhdistelmin. Aineiston yleisimmät päihdeyhdistelmät olivat alkoholi ja kannabis (61 %), opioidit ja stimulantit (49 %) sekä opioidit ja rauhoittavat lääkkeet (46 %). (Taulukko 1.)

Opioidit ensisijaiseksi päihdeksi ilmoittaneet mainitsivat muina päihteinä usein stimulantit, rauhoittavat lääkkeet ja kannabiksen. Stimulantit ensisijaisena päihteenä maininneet käyttivät usein myös kannabista, opioideja ja rauhoittavia lääkkeitä. Rauhoittavat lääkkeet ensimmäisenä päihteenä maininneet käyttivät muina päihteinä eniten kannabista ja alkoholia. Kannabista ensisijaisena päihteenä käyttäneet mainitsivat muita vähemmän useita päihteitä. Niillä, jotka alkoholi oli ensisijainen päihde, oli hyvin usein kannabiksen, mutta myös stimulanttien ja rauhoittavien lääkkeiden käyttöä. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Ensijaisen ongelmapäihteen ohella käytetyt muut ongelmapäihteet, % asiakkaista (n=2 436)*

Ensijainen päihde	Ensijaisen päihteen ohella käytetyt muut päihteet (% asiakkaista)**						
	n	%	Opioidit, %	Stimulantit, %	Kannabis, %	Rauhoittavat lääkkeet, %	Alkoholi, %
Opioidit	1 162	47	9	49	41	46	23
Stimulantit	443	18	36	15	42	35	28
Kannabis	407	17	14	31	0	24	27
Rauhoittavat lääkkeet	211	9	19	24	36	10	35
Alkoholi	213	9	31	45	61	41	

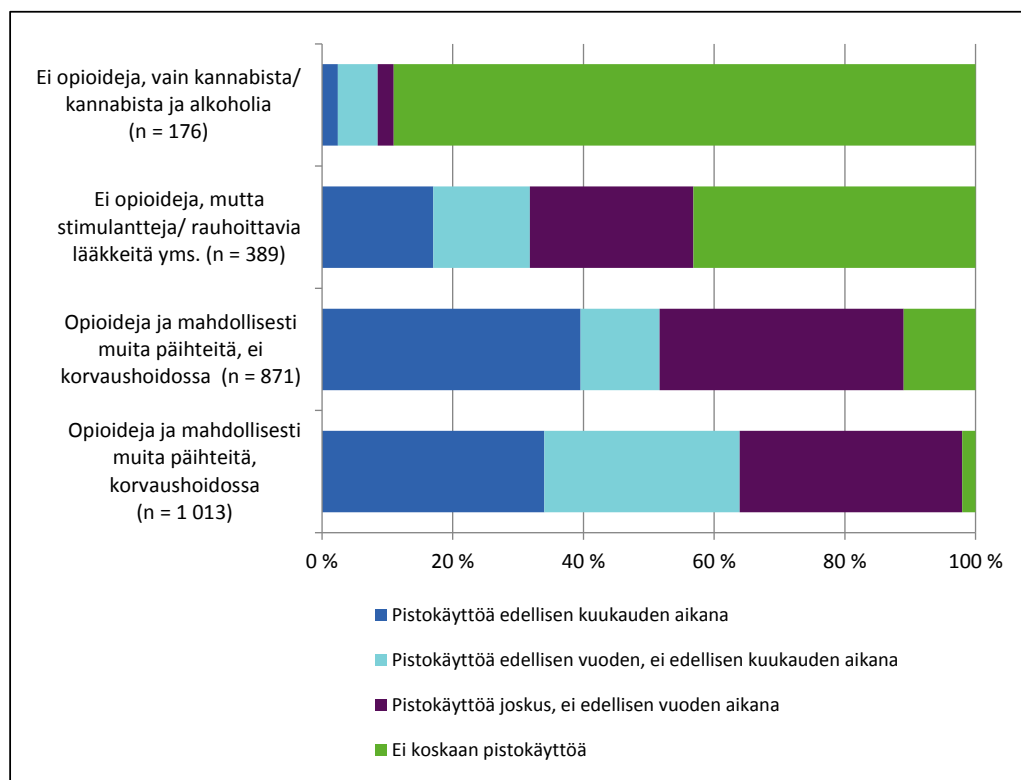
*Taulukossa ei ole esitetty ryhmän pienuuden vuoksi (n=13) asiakkaita, joiden eniten ongelmia aiheuttavaksi päihdeksi on mainittu muu päihdeaine, kuten hallusinogeeni tai liuotin.

** Asiakas voi ilmoittaa korkeintaan viisi ongelmapäihdettä. Oheiskäyttöä laskettaessa huomioidaan 2.–5. ilmoitetut päihteet.

Huumeiden pistämällä tapahtunut käyttö

Suurin osa (77 %) aineiston asiakkaista oli käyttänyt joskus elämänsä aikana jotakin päihdettä pistämällä (liitetaulukko 2a). Edellisen kuukauden aikana pistokäyttöä oli 29 prosentilla ja edellisen vuoden, mutta ei edellisen kuukauden aikana 18 prosentilla (kuvio 7).

Kuvio 7. Huumeiden pistokäyttö opioidien käytön mukaan 2016 (%)

Joskus elämänsä aikana huumeita pistämällä käyttäneistä 65 prosenttia oli joskus käyttänyt ruiskuja ja neuloja yhteisesti ja edellisen kuukauden aikana tapahtunutta pistosvälineiden yhteiskäyttöä oli ollut 7 prosentilla.

Tartuntataudit

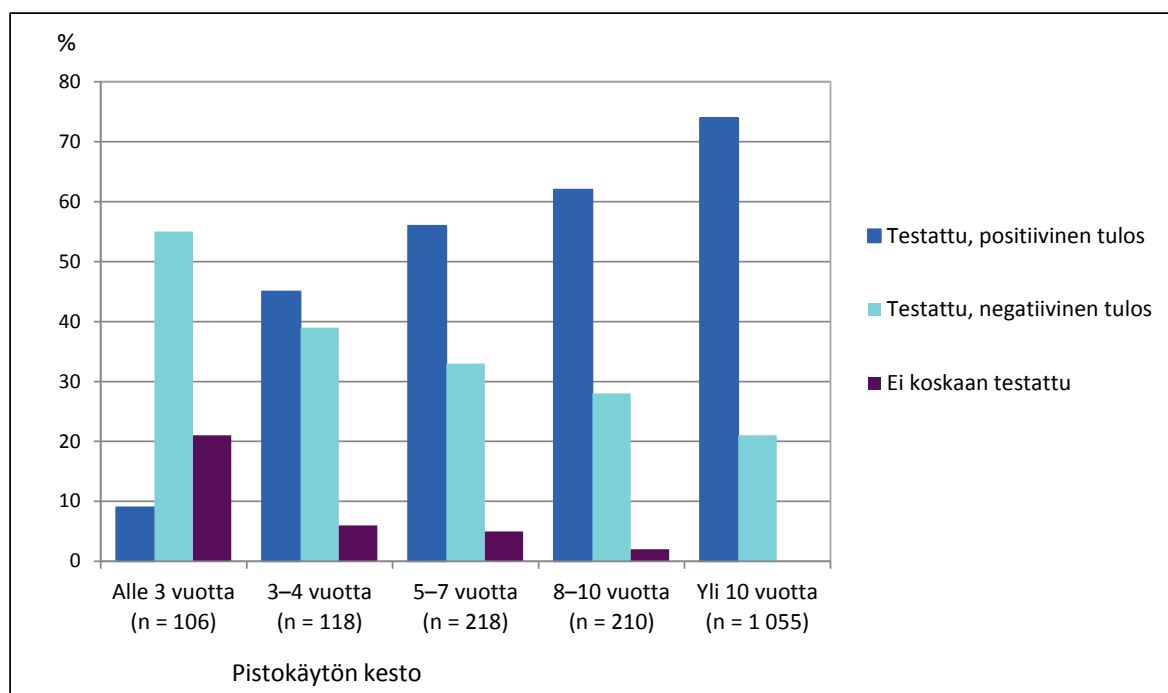
Aineiston asiakkaista 76 prosenttia oli käynyt HIV-testissä ja 79 prosenttia C-hepatiittitestissä (liitetaulukko 2a).

HIV-positiivisia joskus testatuista (n=1 856) oli 14 henkilöä (1 %). Hepatiitti C -testissä käyneistä (n=1 925) positiivisen testituloksen oli saanut 1 206 henkilöä (63 %).

Hepatiitti C -positiivisten osuus lisääntyi huumeiden pistokäytön keston myötä. Niistä, joilla pistokäyttö oli kestänyt yli 5 vuotta, 70 prosentilla C-hepatiitti-testaustulos oli positiivinen. (Kuvio 8.)

Pistokäytön kesto lasketaan nykyisen iän ja pistokäytön aloittamisiän välisenä erotuksena. Myös hepatiitti C -testeissä käyneiden osuus kasvoi huumeiden pistokäytön keston mukaan.

Kuvio 8. Hepatiitti C -testaus ja testitulokset huumeiden pistämällä tapahtuvan käytön keston mukaan 2016 (%)

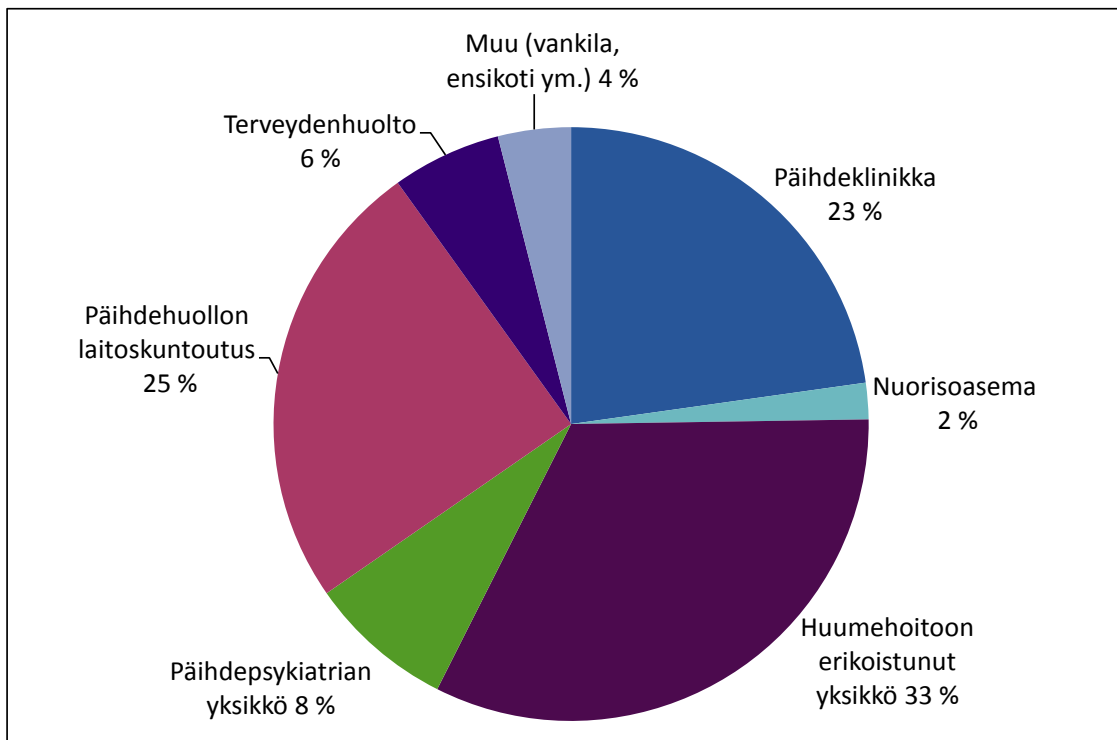

Huumeongelmaan annettu hoito

Päihdehuollon huumehoidon tiedonkeruuseen voivat osallistua kaikki huumehoitoa⁴ antavat sosiaali- tai terveydenhuollon yksiköt. Tietoja lähettävät kuitenkin eniten yksiköt, joissa huumeongelmaiset asiakkaat ovat merkittävä osa asiakaskuntaa.

⁴ Huumehoidolla tarkoitetaan tässä ammattimaista, suunnitelmallista hoitoa ja kuntoutusta, jossa tähdätään huumeiden käytön tai lääkkeiden väärinkäytön lopettamiseen, vähentämiseen tai käytöstä aiheutuvien haittojen vähentämiseen. Huumeiden käyttäjille tarjotaan muunkinlaisia palveluja (esim. pistosvälineiden vaihto) ja hoitoa (esim. myrkytyksen hoito), joita ei ole sisällytetty tähän tiedonkeruuseen.

Kuvio 9. Huumehoidon asiakkaat (N=2 449) hoitopaikan tyypin⁵ mukaan

Aineistosta valtaosa (66 %) kerätään erikoistuneissa palveluissa kuten päihdepsykiatrian yksiköistä, huumeisiin erikoistuneilta klinikoilta ja laitostuntoutuksesta. Kaikesta päihdehoidosta valtaosa annetaan kuitenkin avomuotoista hoitoa päihde- ja riippuvuusongelmallisille antavissa päihdehoitoyksiköissä (esim. A-klinikat), joiden osuus vuoden 2016 aineistossa on pienempi (23 %).

Nykyiselle hoitajaksolle asiakas oli yleisimmin ohjautunut muiden päihdehuollon palvelujen (39 %) kautta. Oma-aloitteisesti huumehoitoon oli hakeutunut 18 ja perusterveydenhuollon kautta 8 prosenttia asiakkaista. (Liitetaulukko 3a.) Kaikkein nuorimpien asiakkaiden hoitoon ohjautuminen erosi muista ikäryhmistä. Alle 20-vuotiaista asiakkaista 24 prosenttia ohjautui hoitoon lastensuojelun kautta ja 19 prosenttia itse tai läheisten tuella. (Liitetaulukko 3b.) Alaikäisistä eli alle 18-vuotiaista 57 prosenttia ohjautui hoitajaksolle lastensuojelun lähettämänä.

Päihdehoitoon hakeutuneista huumehoidon asiakkaista 54 prosentilla hoitajakso oli alkanut vuoden 2016 aikana. Nykyisellä hoitajaksolla toteutettiin katkaisu- tai vieroitushoitoa 34 prosentilla asiakkaista (liitetaulukko 3a).

Korvaushoidossa oli 45 prosenttia asiakkaista. Kaikista huumeasiakkaista 46 prosenttia oli joskus ollut korvaushoidossa. (Liitetaulukko 3a.) Yleisin korvaushoidon muoto oli kuntouttava korvaushoito (49 %). Haittojen vähentämiseen tähtäävää korvaushoitoa sai 40 prosenttia. Korvaushoitolääkkeenä buprenorfiini-naloksonin ja metadoni olivat lähes yhtä yleisiä. (Liitetaulukko 6.)

⁵ Hoitopaikkatyyppiluokittelu on suuntaa-antava ja luokat voivat olla osittain päällekkäisiä. Esimerkiksi huumehoitoon erikoistunut yksikkö voi antaa sekä avo- että laitoshoidoa.

Käsitteet ja määritelmät

Apteekkisopimus: Opioidiriippuvaisen korvaushoito, jonka tavoitteena on kuntouttaminen ja päihdeettömyys. Korvaushoitolääkkeen jako suoritetaan apteekista.

Arviointijakso: Arvioidaan asiakkaan päihdehoidon tarve ja tarkoituksenmukainen jatkohoitopaikka. Edeltää mm. opioidikorvaushoidon aloittamista. Voi olla avo- tai laitospuolesta.

A-klinikka tms.: A-klinikat ja muut avomuotoista päihdehoitoa aikuisille antavat yksiköt kuten mielenterveys- ja päihdeklinit.

Ensikokeilun ikä: Ikä, jolloin käytti ensimmäisen kerran päihdettä. Saadaan kyselylomakkeesta 1. päihteen osalta.

Haittoja vähentävä korvaushoito: Haittoja vähentävässä korvaushoidossa pyritään potilaan elämänlaadun parantamiseen ja haittojen vähentämiseen.

Hoitoyksikön tyyppi: Tiedonkeruuseen ilmoittautuessa yksikkö ilmoittaa hoitoyksikön tyyppin seuraavista vaihtoehdoista: A-klinikka tms., nuorisoasema, päihdepsykiatria, huumehoitoon erikoistunut yksikkö, katkaisuhuoltoyksikkö, yhdistetty katkaisu- ja kuntoutuslaitos, päihdehuollon kuntoutuslaitos, vankilan terveydenhuoltoyksikkö, vankilan päihdehoitoyksikkö, sairaalan vuodeosasto, terveysasema, yhdistetty mielenterveys- ja päihdeyksikkö, psykiatria (muu kuin päihdepsykiatria), erityisäitiyspoliklinikka, päihdehuollon lastensuojelu, ensikoti, sosiaalitoimisto, terveysneuvontapiste, päiväkeskus, vertaistoiminta, päihdehuollon asumisyksikkö, ensisuoja, selviämisasema, muu. Aineistoa ei ole raportissa tarkasteltu hoitoyksikön tyyppi -luokituksen mukaan.

Huumausaine: Aineet, jotka on määritelty asetuksessa huumausaineina pidettävistä aineista, valmisteista ja kasveista (543/2008).

Huume: Yleiskäsite, joka sisältää sekä huumausaineet että ne pääasiallisesti keskushermostoon vaikuttavat (pkv) lääkeaineet, joita voidaan käyttää päihtymystarkoituksessa.

Huumehoidon Pompidou-tiedonkeruu: Päihdehoitoyksiköille vapaaehtoinen, anonymi tilastotiedonkeruujärjestelmä, jossa kerätään tietoja huumeiden käytön vuoksi päihdehoitoon hakeutuneista asiakkaista.

Huumehoito: Ammattimaista, suunnitelmallista hoitoa ja kuntoutusta, jossa tähdätään huumeiden käytön tai lääkkeiden väärinkäytön lopettamiseen, vähentämiseen tai käytöstä aiheutuvien haittojen vähentämiseen. Huumeiden käyttäjille tarjotaan muunkinlaisia palveluja ja hoitoa. Yksittäiset kontaktit sosiaali- tai terveydenhuoltoon (esim. neuvonta tai ensiapu) eivät ole tässä tarkoitettua huumehoitoa. Myöskään toistuvat kontaktit yleisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin (esim. toimeentuloasioiden hoitaminen tai pistokäytön aiheuttaman infektion hoito) eivät ole tässä tarkoitettua huumehoitoa, mikäli käynnit eivät keskity varsinaisen huumeongelman käsittelyyn. Kontakteissa matalan kynnyksen palveluihin (esim. terveysneuvontapisteisiin) huumeongelmat ovat usein keskiössä, mutta palvelun tavoitteena on auttaa asiakasta arjessa, eikä antaa suunnitelmallista hoitoa riippuvuuteen.

Huumehoitoon erikoistunut palvelu: Päihdehuollon erityispalveluiden tai terveydenhuollon yksiköt, jotka ovat erikoistuneet huumeiden käyttäjien avo- tai laitospuoleiseen hoitoon. Esim. opioidikorvaushoitoklinikat, huumevieroitusyksiköt ja erikoissairaanhoidon päihdepsykiatria.

Kannabis: Marihuana, hasis ja muu kannabis.

Kuntouttava korvaushoito: Opioidiriippuvaisen korvaushoito, jonka tavoitteena on kuntouttaminen ja päihdeettömyys.

Nuorisoasema: Alaikäisten ja nuorten aikuisten avomuotoinen päihdehoitoyksikkö.

Opioidien ongelmakäyttäjät, jotka eivät korvaushoidossa: Ongelmapäihteksi (1–5.) merkitty joku opioidi, mutta ei täytä 'opioidikorvaushoitoasiakas'-poiminnan ehtoja.

Opioidikorvaushoito: Opioidiriippuvaisille annettava lääkkeellinen hoito, joka kestää usein vuosia. Korvaushoidosta on annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetus 33/2008. Metadoni- ja buprenorfiinikorvaushoito lisää opioidiriippuvaisten hoidossa pysymistä ja vähentää laittomien opioidien käyttöä, rikollisuutta, kuolleisuutta ja HIV-riskikäyttäytymistä (Käypä hoito -suositus 2012). Opioidikorvaushoidon tavoitteena joko kuntouttaminen ja päihdeettömyys tai haittojen vähentäminen ja potilaan elämän laadun parantaminen.

Opioidikorvaushoitoasiakas: Aineistossa korvaushoitoasiakkaiksi on luokiteltu henkilöt, jotka ovat nyt tai aiemmin olleet korvaushoidossa [kysymys 30 - 'Kyllä (nyt tai aiemmin)'], ja joille lisäksi annetaan hoitojaksolla buprenorfiinia tai metadonia tai lääkeshoidosta vastaa toinen yksikkö [kysymys 29 - 'Kyllä' tai 'Ei, mutta asiakas korvaushoidossa josta vastaa toinen taho']. Koska opioidikorvaushoidossa olevat ovat kaikki opioidiriippuvaisia, on heidät laskettu opioidien käyttäjiksi niissäkin tapauksissa, jossa ongelmapäihhteeksi (1–5.) ei ole merkitty opioideja.

Opioidit: Voimakkaita kipua poistavia aineita, jotka jalostettu unikonkukasta (esim. heroini) tai synteettisiä lääkekäyttöön kehitettyjä opioideja (esim. buprenorfiini). Viime vuosina lähes kaikki opioidien käyttö Suomessa on ollut synteettisten lääkeopioidien käyttöä. Näistä lääkeopioideista kahta, buprenorfiinia ja metadonia, käytetään sekä päihteenä että vieroitus- tai korvaushoitolääkkeenä.

Opioidiriippuvaisen vieroitushoito: Opioidiriippuvaisen päihdeettömyyteen tähtäävää hoitoa, jossa käytetään apuna buprenorfiinia tai metadonia sisältäviä lääkevalmisteita. Vieroitushoidosta on annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetus 33/2008.

Päihde: Alkoholi, korvikkeet, liuottimet, pääasiassa keskushermostoon vaikuttavat pkv-lääkkeaineet ja huumausaineet.

Päihdehuollon erityispalvelut: A-klinikat, nuorisoasemat sekä vastaavat avohoitoyksiköt, katkaisuhoidoasemat ja kuntoutusyksiköt sekä päihdeongelmallisille tarkoitetut päivätöimintakeskukset, ensisuoja ja asumispalvelut sekä huumeiden käyttäjien terveysneuvontapisteet.

Päihdehuollon laitospalvelu: Ympäri vuorokautinen katkaisu- tai kuntoutushoito laitoksessa tai osastolla, joka on erikoistunut päihdeasiakkaiden hoitoon. Huumehoitoon erikoistuneet laitokset on luokiteltu 'Huumehoitoon erikoistuneiden palvelujen' alle.

Päihdepalvelut: Päihdehuollon erityispalvelut sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yleispalvelut, joista haetaan apua päihdeiden käyttöön liittyvistä syistä.

Rauhoittavat lääkkeet: Psykoosi- ja neuroosilääkkeet sekä unilääkkeet. Erityisesti bentsodiatsepiinit, mutta myös barbituraatti ja neuroleptit. Aiemmissa tiedonkeruissa nimellä hypnootit ja sedatiivit.

Sekakäyttö: Päihdeiden samanaikainen tai peräkkäinen käyttö, jolla tavoitellaan eri päihdeiden yhteisvaikutusta. Käytetyt aineet voivat olla sattumanvaraisia tai tarkoin harkittuja.

Stimulantit: Piristeitä kuten amfetamiini, kokaiini, ekstaasi ja useimmat uudet muuntohuumeet.

Vieroitushoito: Hoidon tavoitteena on päihdekierteen katkaisu, vieroitusoireiden hoitaminen ja jatkohoidon suunnittelu. Avo- tai laitospuotoinen hoito.

Yleiset palvelut: Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, jotka eivät ole erityisesti päihdeasiakkaille kohdennettuja. Esim. terveyskeskukset, (aikuis)psykiatria, sosiaalitoimisto.

Liitetaulukot

Huumehoidon tietojärjestelmän aineistoa on eritelty tarkemmin koko aineiston osalta, ensimmäistä kertaa hoitoon hakeutuneiden osalta, sukupuolittain, alueittain (Uusimaa ja muu Suomi) sekä maakunnittain kahdessa ryhmässä maakunnan kaupunkien koon mukaan (maakunnat, joissa yli 100 000 asukkaan kaupunkeja; maakunnat, joissa enintään 100 000 asukkaan kaupunkeja tai kuntia).

- Liitetaulukko 1a. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: taustatiedot hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan
- Liitetaulukko 1b. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: taustatiedot ikäryhmittäin
- Liitetaulukko 1c. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: taustatiedot opioidien käytön mukaan
- Liitetaulukko 2a. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: päihteiden ongelmakäyttö hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan
- Liitetaulukko 2b. Päihdehuollon huumeasiakkaiden 2016: päihteiden ongelmakäyttö ikäryhmittäin
- Liitetaulukko 2c. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: päihteiden ongelmakäyttö opioidien käytön mukaan
- Liitetaulukko 3a. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan
- Liitetaulukko 3b. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit ikäryhmittäin
- Liitetaulukko 3c. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit opioidien käytön mukaan
- Liitetaulukko 4. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: taustatiedot ja päihteiden ongelmakäyttö alueittain
- Liitetaulukko 5. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: Perhe ja lapset
- Liitetaulukko 6. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: opioidiriippuvaisen vieroitus- tai korvaushoito

Taulukoissa käytetyt symbolit

- Ei yhtään
- 0 Pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
- .. Tietoa ei ole saatu tai se on liian epävarma esitettäväksi

Andelen opioidberoende klienter inom missbrukarvården fortsätter öka

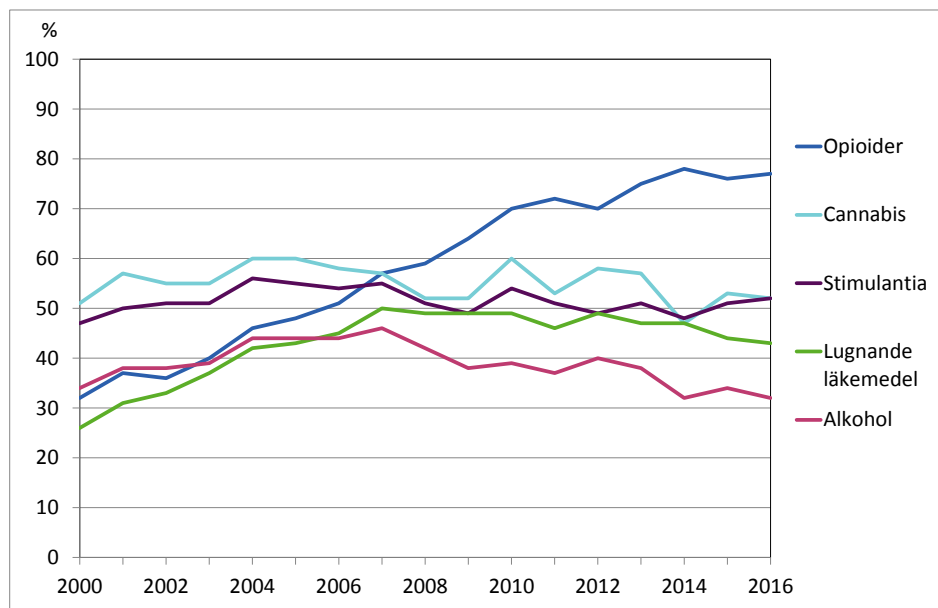
De vanligaste drogerna som orsakade problem bland de klienter som uppsökte missbrukarvård på grund av narkotikaanvändning år 2016 var opioider (77 % av klienterna), stimulantia (52 %) och cannabis (52 %). Den vanligaste opioiden var buprenorfin, som också används för substitutionsbehandling. Den vanligaste stimulantian var amfetamin.

Största delen av klienterna rapporterades används flera olika droger som orsakar problem. 77 procent av klienterna nämnde minst två droger som orsakar problem medan 49 procent hade använt åtminstone två droger under månaden före enkäten.

Flertalet av missbrukarvårdens narkotikaberoende klienter var män (70 %) och majoriteten var i åldern 20–39 år (74 %). 56 procent av klienterna hade gått högst grundskolan, och 23 procent arbetade eller studerade. Nio procent var bostadslösa. Största delen (87 %) av klienterna inom narkomanvården hade redan tidigare varit i missbrukarvård och hade också injicerat droger (77 %).

Statistikrapporten grundar sig på uppgifterna i den särskilda datainsamlingen för missbrukarvården. I datainsamlingen 2016 deltog 91 enheter för missbrukarvård och man lämnade uppgifter om 2 449 klienter. Materialet täcker inte alla klienter som får missbrukarvård i Finland inte heller all missbrukarvård.

Figur 1. Droger som orsakade problem för klienter som sökte sig till missbrukarvård på grund av droger under åren 2000–2016, % av klienterna*

* Före 2014 avsågs med droger som orsakade problem de droger som lett till att personen sökt sig till vård. Från 2014 omfattar frågan droger som orsakat problem under föregående månad eller droger som har bidragit till att klienten uppsökt vård, även om klienten inte använde ifrågavarande droger vid tidpunkten för datainsamlingen. Högst fem droger kan uppges vid datainsamlingen.

Liitetaulukko 1a.							
Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: taustatiedot hoitoonhakeutumiskerran,							
sukupuolen ja hoitomuodon mukaan							
			1. kertaa hoitoon hakeu- tuneet	Miehet (n = 1 706)	Naiset (n = 743)	Laitos- hoito (n = 933)	Avo- hoito (n = 1 516)
	Kaikki (n = 2 449)	(n = 316)					
Sukupuoli (%)							
Mies	70	69	100			69	70
Nainen	30	31			100	31	30
Ikäkeskiarvo (v)	33,1	28,8	33,7	31,7	31,7	31,7	34
Ikämediaani (v)	32	26	33	30	30	30	33
Ikäluokat (%)							
< 15 v	–	–	–	–	–	–	–
15–19 v	4	14	4	4	3	5	
20–24 v	14	29	13	17	18	11	
25–29 v	19	22	17	25	23	17	
30–34 v	22	13	22	23	23	22	
35–39 v	19	9	20	16	16	21	
40–44 v	11	3	13	6	7	13	
45–49 v	5	4	6	5	4	6	
>= 50 v	5	6	6	5	5	6	
Koulutus (%)							
Peruskoulu kesken	2	3	2	2	2	2	
Peruskoulu	54	52	51	60	57	52	
Keskiaste	31	31	33	26	28	33	
Korkea-aste	2	5	2	4	3	2	
Ei tiedossa	11	9	11	9	11	10	
Työ (%)							
Työvoimassa							
Säännöllinen työ	7	15	7	6	4	9	
Satunnainen työ	2	3	2	1	2	2	
Tuettu työtoiminta tms.	6	3	6	7	3	9	
Työtön työnhakija	44	32	48	37	49	42	
Työvoiman ulkopuolella							
Opiskelija	8	17	7	9	6	9	
Kotiäiti/-isä	2	3	0	8	2	3	
Eläke	10	7	11	8	15	8	
Muuten työvoiman ulkopuolella	16	13	15	18	16	16	
Muu tai ei tiedossa	4	7	4	5	5	4	
Asumistilanne (%)							
Vakinainen asunto	78	77	75	85	68	85	
Tilapäinen asunto	6	7	8	4	5	7	
Asunnoton	9	7	10	6	15	5	
Pitkäaikainen laitoshoido	3	4	4	2	8	1	
Vankila (yli 2 kk)	1	2	1	0	2	0	
Muu tai ei tiedossa	2	3	2	2	3	3	

Liitetaulukko 1b.					
Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: taustatiedot ikäryhmittäin					
		Ikäryhmät			
		< 20 v	20–29 v	30–39 v	40– v
		(n = 93)	(n = 817)	(n = 1 011)	(n = 528)
Sukupuoli (%)					
	Mies	69	62	71	78
	Nainen	31	38	29	22
Koulutus (%)					
	Peruskoulu kesken	13	1	2	4
	Peruskoulu	75	62	50	43
	Keskiaste	2	26	35	37
	Korkea-aste	1	2	4	–
	Ei tiedossa	10	10	10	12
Työ (%)					
Työvoimassa					
	Säännöllinen työ	3	8	7	7
	Satunnainen työ	5	2	1	2
	Tuettu työtoiminta tms.	1	6	7	7
	Työtön työnhakija	20	45	50	38
Työvoiman ulkopuolella					
	Opiskelija	47	11	5	1
	Kotiäiti/-isä	–	4	2	0
	Eläke	–	4	10	24
	Muuten työvoiman ulkopuolella	16	16	14	19
	Muu tai ei tiedossa	6	5	4	2
Asumistilanne (%)					
	Vakinainen asunto	78	77	78	80
	Tilapäinen asunto	4	6	7	7
	Asunnoton	8	12	8	6
	Pitkäaikainen laitoshoido	6	2	3	4
	Vankila (yli 2 kk)	–	0	1	0
	Muu tai ei tiedossa	3	2	2	2

Liitetaulukko 1c.					
Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: taustatiedot opioidien käytön mukaan					
		Opioideja ja mahd. muita päihteitä, korvaus- hoidossa*	Opioideja ja mahd. muita päihteitä, ei korvaus- hoidossa*	Ei opioideja, mutta stimulantteja/ rauhottavia lääkkeitä yms.	Ei opioideja, vain kannabista/ kannabista ja alkoholia
	Kaikki (n = 2 449)	(n = 1 013)	(n = 871)	(n = 389)	(n = 176)
Sukupuoli (%)					
Mies	70	70	69	66	79
Nainen	30	30	31	34	21
Ikäkeskiarvo (v)	33,1	36,8	30,7	32,0	26,4
Ikämediaani (v)	32	36	30	29	25
Ikäluokat (%)					
< 15 v	-	-	-	-	-
15–19 v	4	0	4	4	24
20–24 v	14	4	19	27	20
25–29 v	19	13	26	20	23
30–34 v	22	25	24	14	19
35–39 v	19	25	16	14	8
40–44 v	11	18	6	8	1
45–49 v	5	8	3	6	3
>= 50 v	5	7	3	7	1
Koulutus (%)					
Peruskoulu kesken	2	3	1	1	5
Peruskoulu	54	56	54	52	44
Keskiaste	31	33	29	29	39
Korkea-aste	2	1	2	6	1
Ei tiedossa	11	7	14	11	12
Työ (%)					
Työvoimassa					
Säännöllinen työ	7	5	6	10	18
Satunnainen työ	2	1	2	2	5
Tuettu työtoiminta tms.	6	9	5	4	6
Työtön työnhakija	44	47	50	36	21
Työvoiman ulkopuolella					
Opiskelija	8	4	6	11	26
Kotiäiti/-isä	2	3	2	3	2
Eläke	10	10	9	15	8
Muuten työvoiman ulkopuolella	16	18	15	13	7
Muu tai ei tiedossa	4	1	5	5	8
Asumistilanne (%)					
Vakinainen asunto	78	86	73	72	78
Tilapäinen asunto	6	7	7	5	6
Pitkäaikainen laitoshoido	3	0	4	8	9
Vankila (yli 2 kk)	1	0	1	1	1
Asunnoton	9	6	12	11	3
Muu tai ei tiedossa	2	1	3	2	4
* Korvaushoitoasiakkaiksi on määritely ne, jotka ovat nyt tai aiemmin olleet korvaushoidossa, ja joille lisäksi annetaan hoitojaksolla buprenorfiinia tai metadonia tai lääkehoidosta vastaa toinen yksikkö.					

Liitetaulukko 2a.						
Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: päihteiden ongelmakäyttö						
hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan						
		1. kertaa hoitoon				
	Kaikki (n = 2 449)	hakeu- tuneet (n = 316)	Miehet (n = 1 706)	Naiset (n = 743)	Laitos- hoito (n = 933)	Avo- hoito (n = 1 516)
Ensisijainen ongelmapäihde (%)						
Opioidit	47	23	46	51	47	48
<i>Heroini</i>	2	0	2	2	1	2
<i>Buprenorfiini</i>	34	17	32	38	39	31
<i>Muu opioidi</i>	12	6	12	11	8	15
Stimulantit	17	23	16	20	22	14
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	8	8	8	8	7	9
Kannabis	17	33	19	11	9	21
Alkoholi	9	11	9	8	12	6
Muut	0	1	0	0	1	0
Ensisijaisen päihteen käytön aloitusikä, mediaani (v)						
Opioidit	18,0	22,0	18,0	18,0	19,0	18,0
<i>Buprenorfiini</i>	19,0	20,0	19,0	18,0	19,0	19,0
Stimulantit	17,0	18,0	17,0	17,0	17,0	17,0
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	17,0	22,5	16,0	19,0	18,0	16,0
Kannabis	15,0	16,0	15,0	15,0	15,5	15,0
Alkoholi	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0
1.–5. ongelmapäihteet (%)						
Opioidit*	77	36	76	78	73	79
<i>Heroini</i>	3	1	3	3	2	4
<i>Buprenorfiini</i>	44	27	41	49	53	38
<i>Muu opioidi</i>	19	11	20	17	18	20
Stimulantit	52	53	51	53	62	45
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	43	32	44	42	48	40
Hallusinogeenit	2	2	2	2	3	2
Kannabis	52	63	57	40	48	55
Alkoholi	32	36	35	28	38	29
Muut	2	3	2	3	4	1
Ollut sekakäyttöä edellisen kk:n aikana (%)						
Kyllä	50	44	52	45	68	39
Ei	41	40	38	47	29	49
Ei tiedossa	9	16	9	8	4	12
Pistämällä joskus huumeita käyttäneet (%)						
Kyllä, edellisen kuukauden aikana	29	14	29	29	29	29
Kyllä, edellisen vuoden mutta ei edellisen kuukauden aikana	18	6	18	18	13	22
Kyllä, ei edellisen vuoden aikana	30	20	29	31	38	25
Ei koskaan pistämistä	16	46	16	15	17	15
Ei tiedossa	7	14	8	7	4	10
Pistämisen aloitusikä, mediaani (v)						
	18	20	18	18	18	18
Testattu HIV (%)						
Kyllä	76	46	74	79	78	74
Ei koskaan	7	21	8	6	9	6
Ei tiedossa	17	34	18	15	13	19
Testattu C-hepatiitti (%)						
Kyllä	79	44	77	83	81	77
Ei koskaan	7	22	8	5	9	6
Ei tiedossa	14	33	15	12	10	17

* Jos asiakkaalla usean eri opioidin käyttöä, tässä otettu huomioon vain kerran. Lukuun on sisällytetty myös opioidikorvaushoitoasiakkaat.

Liitetaulukko 2b.				
Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: päihteiden ongelmakäyttö ikäryhmittäin				
	Ikäryhmät			
	< 20 v	20–29 v	30–39 v	40– v
	(n = 93)	(n = 817)	(n = 1 011)	(n = 528)
Ensisijainen ongelmapäihde (%)				
Opioidit	22	48	53	43
<i>Heroini</i>	–	0	1	4
<i>Buprenorfiini</i>	20	41	36	23
<i>Muu opioidi</i>	2	6	16	16
Stimulantit	10	19	17	18
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	3	6	8	13
Kannabis	58	18	12	17
Alkoholi	8	9	9	9
Muut	–	0	0	0
1.–5. ongelmapäihteet (%)				
Opioidit*	35	68	84	83
<i>Heroini</i>	–	2	2	7
<i>Buprenorfiini</i>	27	53	45	29
<i>Muu opioidi</i>	9	15	22	21
Stimulantit	32	57	52	46
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	27	42	44	46
Hallusinogeenit	1	3	2	2
Kannabis	78	58	49	46
Alkoholi	26	32	33	34
Muu	1	3	2	2
Ollut sekakäyttöä edellisen kk:n aikana (%)				
Kyllä	40	56	50	42
Ei	37	35	42	50
Ei tiedossa	24	9	8	8
Pistämällä joskus huumeita käyttäneet (%)				
Kyllä, edellisen kuukauden aikana	13	26	30	34
Kyllä, edellisen vuoden mutta ei edellisen kuukauden aikana	10	15	21	19
Kyllä, ei edellisen vuoden aikana	11	29	32	30
Ei koskaan pistämistä	53	22	10	10
Ei tiedossa	14	8	6	7
Testattu HIV (%)				
Kyllä	21	66	84	85
Ei koskaan	37	12	3	3
Ei tiedossa	42	22	13	11
Testattu C-hepatiitti (%)				
Kyllä	37	12	2	4
Ei koskaan	40	20	10	9
Ei tiedossa	24	68	87	87
* Jos asiakkaalla usean eri opioidin käyttöä, tässä otettu huomioon vain kerran.				
Lukuun on sisällytetty myös opioidikorvaushoitoasiakkaat.				

Liitetaulukko 2c.					
Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: päihteiden ongelmakäyttö hoitoon hakeutuessa opioidien käytön mukaan					
		Opioideja ja mahd. muita päihteitä, korvaus- hoidossa*	Opioideja ja mahd. muita päihteitä, ei korvaus- hoidossa*	Ei opioideja, mutta stimulantteja/ rauhottavia lääkkeitä yms. (n = 389)	Ei opioideja, vain kannabista/ kannabista ja alkoholia (n = 176)
	Kaikki (n = 2 449)	(n = 1 013)	(n = 871)		
Ensisijainen ongelmapäihde (%)					
Opioidit	47	52	73	0	0
Heroiini	2	3	1	0	0
Buprenorfiini	34	28	63	0	0
Muu opioidi	12	21	10	0	0
Stimulantit	17	15	12	43	0
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	8	11	3	16	0
Hallusinogeenit	0	0	0	1	0
Kannabis	17	15	5	19	77
Alkoholi	9	5	6	18	23
Muut	0	0	0	1	0
1.-5. ongelmapäihteet (%)					
Opioidit**	77	100	100	0	0
Heroiini	3	5	2	0	0
Buprenorfiini	44	34	83	0	0
Muu opioidi	19	26	24	0	0
Stimulantit	52	47	57	76	0
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	43	47	47	46	0
Hallusinogeenit	2	2	2	4	0
Kannabis	52	50	47	49	100
Alkoholi	32	27	30	49	41
Muu	2	1	2	8	0
Oiut sekakäyttöä edellisen kk:n aikana (%)					
Kyllä	50	48	62	44	14
Ei	41	49	26	44	65
Ei tiedossa	9	4	11	11	21
Pistämällä joskus huumeita käyttäneet (%)					
Kyllä, viimeisen kuukauden aikana	29	33	36	15	2
Kyllä, viimeisen vuoden mutta ei viimeisen kuukauden aikana	18	29	11	13	5
Kyllä, ei viimeisen vuoden aikana	30	33	34	22	2
Ei koskaan pistämistä	16	2	10	38	73
Ei tiedossa	7	2	9	12	19
Pistämisen aloitusikä, mediaani (v)					
	18	18	18	19	19
Testattu HIV (%)					
Kyllä	76	95	72	57	32
Ei koskaan	7	1	8	15	25
Ei tiedossa	17	5	21	28	43
Testattu C-hepatiitti (%)					
Kyllä	79	97	76	58	29
Ei koskaan	7	0	7	16	28
Ei tiedossa	14	3	17	25	43
* Korvaushoitoasiakkaiksi on määritelty ne, jotka ovat nyt tai aiemmin olleet korvaushoidossa, ja joille lisäksi annetaan hoitojaksolla buprenorfiinia tai metadonia tai lääkkehoidosta vastaa toinen yksikkö.					
** Jos asiakkaalla usean eri opioidin käyttöä, tässä otettu huomioon vain kerran. Lukuun on sisällytetty myös opioidikorvaushoitoasiakkaat.					

Liitetaulukko 3a.						
Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit						
hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan						
		1. kertaa hoitoon hakeu-			Laitos-	Avo-
	Kaikki (n = 2 449)	tuneet (n = 316)	Miehet (n = 1 706)	Naiset (n = 743)	hoito (n = 933)	hoito (n = 1 516)
Hoidon luonne (%)						
Avohoito	62	52	62	61	0	100
Laitohoito	38	48	37	39	100	0
Hoitopaikan tyyppi (%)						
Päihdeyksikkö	23	37	23	22	1	36
Nuorisoasemat	2	4	2	2	0	3
Huume- ja päihdepsyk. yksiköt	41	15	43	37	22	53
Päihdehuollon laitostuntoutus	25	35	23	27	64	1
Terveystuho	6	5	6	4	9	4
Muut	4	5	3	8	5	4
Vieroitus- tai katkaisuhuolto (%)						
Ei vieroitus- tai katkaisuhuoltoa	60	57	59	60	35	74
Toteutetaan vieroitus- tai katkaisuhuoltoa	34	33	34	34	62	17
Ei tiedossa	7	9	7	6	3	9
Hoitokontaktit (%)						
Hoito jatkuu tässä hoitoyksikössä edelliseltä vuodelta	35	0	35	33	8	51
Viimeisen 6 kk aikana toisessa hoitoyksikössä tai -jaksolla	25	0	25	25	37	17
Ei viimeisen 6 kk aikana	28	0	27	29	38	21
Ei aikaisempia hoitokontakteja	13	100	13	13	16	11
Hoitoon ohjautuminen (%)						
Katkaisu- tai vieroitushoito	3	1	3	3	5	1
Muu päihdepalveluyksikkö	39	25	39	40	49	33
Perusterveydenhuolto	8	10	8	9	10	7
Työterveyshuolto	1	2	1	1	0	1
Muu terveydenhuolto	4	6	3	5	4	4
Lastensuojelu	5	10	3	10	5	5
Muu sosiaalihuolto	1	2	1	2	2	1
Kouluun tai opiskeluun liittyvä taho	0	2	1	0	0	1
Poliisi, oikeuslaitos, vankila	6	16	8	2	7	6
Hakeutunut hoitoon itse tai läheisten tuella	18	15	19	17	10	23
Muu/ei tiedossa	13	10	15	10	6	18
Ensimmäistä kertaa hoitoon hakeutumisen mediaani (v) ensimmäisen päihteen mukaan						
Opioidit		28				
Heroini		36				
Buprenorfiini		26				
Stimulantit		26				
Rauhoittavat lääkkeet		36				
Kannabis		22				
Alkoholi		33				
Korvaushoito (%)						
Ei korvaushoidossa	44	78	43	45	62	33
Kyllä, mutta hoidosta vastaa toinen taho	1	0	1	2	1	1
Korvaushoidon tarpeen arviointi	5	1	5	5	1	8
On korvaushoidossa	44	5	45	43	33	51
Ei tiedossa	6	16	6	5	3	7
Onko ollut koskaan korvaushoidossa (%)						
Ei koskaan korvaushoidossa	45	77	43	48	63	33
Kyllä, nyt tai aiemmin	46	2	47	44	31	55
Ei tiedossa	9	22	10	8	6	11

Liitetaulukko 3b.					
Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit					
ikäryhmittäin					
		Ikäryhmät			
		< 20 v	20–29 v	30–39 v	40– v
		(n = 93)	(n = 817)	(n =1 011)	(n = 528)
Hoidon luonne (%)					
	Avohoito	74	52	64	71
	Laitoshoito	26	48	36	28
Hoitopaikan tyyppi (%)					
	Päihdeyksikkö	51	26	21	16
	Nuorisoasemat	16	3	–	–
	Huume- ja päihdepsyk. yksiköt	11	29	46	57
	Päihdehuollon laitospäästöt	15	33	22	18
	Terveystieteiden tutkimuskeskus	2	4	7	7
	Muut	5	6	4	2
Vieroitus- tai katkaisuhuolto (%)					
	Ei vieroitus- tai katkaisuhuoltoa	75	55	59	65
	Toteutetaan vieroitus- tai katkaisuhuoltoa	19	39	34	28
	Ei tiedossa	5	6	7	7
Hoitokontaktit (%)					
	Hoito jatkuu edelliseltä vuodelta	11	24	38	49
	Viimeisen 6 kk aikana toisessa hoitoyksikössä tai -jaksolla	25	30	24	19
	Ei viimeisen 6 kk aikana	16	27	31	24
	Ei aikaisempia hoitokontakteja	48	19	7	8
Hoitoon ohjautuminen (%)					
	Katkaisu- tai vieroitusohje	1	4	2	2
	Muu päihdepalveluyksikkö	10	34	42	47
	Perusterveydenhuolto	10	9	8	7
	Työterveyshuolto	–	0	0	1
	Muu terveydenhuolto	4	5	4	3
	Lastensuojelu	24	6	4	3
	Muu sosiaalihuolto	3	3	1	0
	Kouluun tai opiskeluun liittyvä taho	6	0	0	–
	Poliisi, oikeuslaitos, vankila	13	7	5	6
	Hakeutunut hoitoon itse tai läheisten tuella	19	23	18	13
	Muu/ei tiedossa	10	9	16	18
Korvaushoito (%)					
	Ei korvaushoidossa	77	62	35	26
	Kyllä, mutta hoidosta vastaa toinen taho	1	2	1	1
	Korvaushoidon tarpeen arviointi	1	5	6	4
	On korvaushoidossa	6	24	53	65
	Ei tiedossa	14	7	5	5
Onko ollut koskaan korvaushoidossa (%)					
	Ei koskaan korvaushoidossa	75	65	35	26
	Kyllä, nyt tai aiemmin	2	23	58	68
	Ei tiedossa	23	12	7	6

Liitetäulukko 3c.					
Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit					
opioidien käytön mukaan					
		Opioideja ja mahd. muita päihkeitä, korvaus- hoidossa*	Opioideja ja mahd. muita päihkeitä, ei korvaus- hoidossa*	Ei opioideja, mutta stimulantteja/ rauhottavia lääkkeitä yms. (n = 389)	Ei opioideja, vain kannabista/ kannabista ja alkoholia (n = 176)
	Kaikki (n = 2 449)	(n = 1 013)	(n = 871)		
Hoidon luonne (%)					
Avohoito	62	76	49	45	81
Laitohoito	38	24	50	55	19
Hoitopaikan tyyppi (%)					
Päihdeyksikkö	23	12	27	26	55
Nuorisoasemat	2	0	2	2	11
Huume- ja päihdepsyk. yksiköt	41	66	30	17	10
Päihdehuollon laitoskuntoutus	25	14	34	38	10
Terveystenhoito	6	5	4	10	9
Muut	4	4	3	6	6
Vieroitus- tai katkaisuhuolto (%)					
Ei vieroitus- tai katkaisuhuoltoa	60	64	48	64	82
Toteutetaan vieroitus- tai katkaisuhuoltoa	34	31	44	31	6
Ei tiedossa	7	5	8	6	12
Hoitokontaktit (%)					
Hoito jatkuu edelliseltä vuodelta	35	53	20	21	31
Viimeisen 6 kk aikana toisessa hoitoyksikössä tai -jaksolla	25	22	33	22	10
Ei viimeisen 6 kk aikana	28	24	35	24	18
Ei aikaisempia hoitokontakteja	13	1	13	33	41
Hoitoon ohjautuminen (%)					
Katkaisu- tai vieroitushoito	3	2	3	6	1
Muu päihdepalveluyksikkö	39	56	33	24	9
Perusterveydenhuolto	8	7	10	8	8
Työterveyshuolto	1	0	1	1	1
Muu terveydenhuolto	4	2	5	7	5
Lastensuojelu	5	2	4	10	16
Muu sosiaalihuolto	1	0	2	2	2
Kouluun tai opiskeluun liittyvä taho	0	0	0	1	2
Poliisi, oikeuslaitos, vankila	6	1	5	14	29
Hakeutunut hoitoon itse tai läheisten tuella	18	12	26	19	13
Muu/ei tiedossa	13	17	11	7	15
Korvaushoito (%)*					
Ei korvaushoidossa	44	0	69	86	78
Kyllä, mutta hoidosta vastaa toinen taho	1	3	0	0	0
Korvaushoidon tarpeen arviointi	5	0	14	1	0
On korvaushoidossa	44	97	10	3	1
Ei tiedossa	6	0	7	10	22
Onko ollut koskaan korvaushoidossa (%)					
Ei koskaan korvaushoidossa	45	0	75	81	72
Kyllä, nyt tai aiemmin	46	100	12	2	1
Ei tiedossa	9	0	13	17	27
* Korvaushoitoasiakkaiksi on määritelty ne, jotka ovat nyt tai aiemmin olleet korvaushoidossa, ja joille lisäksi annetaan hoitojaksolla buprenorfiinia tai metadonia tai lääkehoidosta vastaa toinen yksikkö.					

Liitetaulukko 4.					
Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: taustatiedot ja päihteiden ongelmakäyttö alueittain					
		Maakunnat, joissa asukasluvultaan kuntia yli enintään			
		Uusimaa	Muu Suomi	100 000 as.*	100 000 as.**
		(n = 913)	(n = 1 536)	(n = 1 902)	(n = 547)
Sukupuoli (%)					
Mies		69	70	70	70
Nainen		31	30	30	30
Ikämediaani (v)					
		35	31	33	30
Ensisijainen ongelmapäihde (%)					
Opioidit		39	52	46	52
<i>Heroini</i>		3	1	2	1
<i>Buprenorfiini</i>		24	40	31	43
<i>Muu opioidi</i>		12	12	13	8
Stimulantit		16	18	17	17
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet		14	5	9	5
Hallusinogeenit		0	0	0	0
Kannabis		19	15	16	18
Alkoholi		9	8	9	8
Muut		0	0	0	0
Ensisijaisen päihteen käytön aloitusikä, mediaani (v)					
Opioidit		19	18	18	18
<i>Buprenorfiini</i>		20	18	19	18
Stimulantit		17	17	17	18
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet		16	18	17	17
Kannabis		14	16	15	16
Alkoholi		13	13	13	13
Mainittu 1.–5. ongelmapäihteenä (%)					
Opioidit***		80	74	78	74
<i>Heroini</i>		5	2	3	2
<i>Buprenorfiini</i>		32	51	41	54
<i>Muu opioidi</i>		17	22	21	17
Stimulantit		46	55	51	55
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet		50	39	45	39
Hallusinogeenit		2	2	2	3
Kannabis		52	53	51	56
Alkoholi		36	30	33	30
Muut		3	2	2	3
* Maakunnat, joissa asukasluvultaan yli 100 000 asukkaan kuntia: Uusimaa, Varsinais-Suomi, Pirkanmaa, Päijät-Häme, Keski-Suomi, Pohjois-Savo, Pohjois-Pohjanmaa					
** Maakunnat, joissa asukasluvultaan enintään 100 000 asukkaan kuntia: Satakunta, Kanta-Häme, Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Karjala, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Kainuu, Lappi, Itä-Uusimaa, Ahvenanmaa					
*** Jos asiakkaalla usean eri opioidin käyttöä, tässä otettu huomioon vain kerran. Lukuun on sisällytetty myös opioidikorvaushoitoasiakkaat.					

Liitetaulukko 5.				
Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: Perhe ja lapset				
		Kaikki	Miehet	Naiset
		(n = 2 449)	(n = 1 706)	(n = 743)
Onko lapsia (%)				
	Kyllä, nuorin alle kouluikäinen	21	18	28
	Kyllä, nuorin 7–17-v.	14	13	16
	Kyllä, kaikki täysikäisiä	5	5	7
	Ei	54	58	45
	Ei tietoa	5	6	5
Asuuko alaikäisen lapsen kanssa (%)				
	Asuu alaikäisen kanssa	12	9	17
	Asuu osittain alaikäisen kanssa	3	3	3
	Ei asu alaikäisen kanssa	78	80	75
	Ei tietoa asuuko alaikäisen kanssa	8	9	6
Asuuko toisen aikuisen kanssa (%)				
	Puoliso	20	18	27
	Sukulainen/sukulaisia	8	9	5
	Ystävä/ystäviä	2	2	2
	Yksin	63	64	60
	Muu/Ei tietoa	7	7	6
Lastensuojelun tukitoimien piirissä (%)		29	22	45

Liitetaulukko 6.					
Päihdehuollon huumeasiakkaat 2016: opioidiriippuvaisen vieroitus- tai korvaushoito					
				Korvaushoitoasiakkaat	
				(n = 1 013)	%
Korvaushoidon tyyppi					
	Kuntouttava			442	44
	Kuntouttava, apteekkisopimus			51	5
	Haittoja vähentävä			402	40
	Suunnitelmallinen lopetus			11	1
	Muu			3	0
	Vastaa muu taho			14	1
	Ei tiedossa			90	9
Korvaushoitolääke					
	Buprenorfiini-naloksoni			287	42
	Metadoni			292	43
	Buprenorfiini			10	1
Lääkettä noudetaan					
	Päivittäin			359	35
	Useita kertoja viikossa			408	40
	Kerran viikossa			144	14
	Joka toinen viikko			6	1
	Ei tiedossa			96	9

Liitteet

Liite 1. Huumehoidon tietojärjestelmän vuoden 2016 aineisto hoitopaikoittain

Liite 2. Vuoden 2016 huumehoidon tietojärjestelmän aineiston jakautuminen hoitoyksikkötyypeittäin

Liite 3. Huumehoidon hoitotietolomake

Liite 1. Huumehoidon tietojärjestelmän vuoden 2016 päällekkäistapauksista puhdistettu aineisto hoitopaikoittain

	Yksikkö	Hoitoyksikkö- tyyppi*
Yksiköstä aineistossa alle 10 asiakaslomaketta	Anjalansalon päihdekuntoutuskeskus / Kuntoutumisyhteisö Anjalansalo	530
	Avopalveluyksikkö Olivia	570
	Ensikoti Helmiina	940
	Ensikoti Iida	570
	Ensikoti Pihla	570
	Ensikoti Pihla / Avopalveluyksikkö Amalia	940
	Ensikoti Pinja	940
	Helsingin ensikoti ry. / Avopalveluyksikkö Esmiina	940
	Järvenpään kaupunki / Terveyspalvelut / Mielenterveys- ja päihdetyön yksikkö	997
	Katkaisuhoitoasema, Kouvola	520
	Kestilän vankila	161
	Kymen A-klinikkatoimi / Karhulan kuntoutumiskoti	530
	Kymen A-klinikkatoimi / Neppari	530
	Louhela-yhteisö	530
	Myllykosken A-klinikka	511
	Nissnikun kuntoutuskeskus	525
	Nurmes/Valtimo ky / Sosiaalipalvelut / Päihdetyö	910
	Olivia-hovi Oy / Karvoshovin päihdekuntoutuskeskus	530
	Oulunkylän ensikoti	940
	Oulunkylän ensikoti / Avopalvelu Pesä	940
	Perhe- ja päihdekliniikka, Kokemäki	511
	Pitkämäen kuntoutusyksikkö, Lahti	530
	Pohjoinen A-klinikka / Malmin toimipiste	511
	Päihdekeskus Portti / Avokuntoutus	511
	Seinäjoen Nuorisoasema Steissi	512
	Tampereen kaupunki / vastaanotto toiminta	122
	Tampereen Nuorisoasema	512
	Tukiasuminen, Hämeenlinna	540
	Turun A-klinikka	511
	Ylä-Savon SOTE ky / Koljonvirran sairaala / Mielenterveys- ja päihdeosasto 6704	997
Yksiköstä aineistossa 10–29 asiakaslomaketta	Espoon A-klinikka	511
	Helsingin Diakonissalaitos / Päihdepalveluyksikkö Espoonlahti	519
	Helsingin Diakonissalaitos / Päihdepalveluyksikkö Kannelmäki	519
	Helsingin Diakonissalaitos / Päihdepalveluyksikkö Kurvi	519
	Helsingin Diakonissalaitos / Päihdepalveluyksikkö Mäkelänkatu	519
	Hietalinna-yhteisö	530
	Hoitokoti Tuhkimo	530
	Hämeenlinnan A-klinikka	511
	Hämeenlinnan Living Room	519
	Katkaisuhoitoyksikkö, Hämeenlinna	520
	Kohtaamispaikka Kipinä	519
	Kouvolan A-klinikka / Huumevieroitusyksikkö	519
	Kymen A-klinikkatoimi / Haminan A-klinikka	511
	Kymen A-klinikkatoimi / Päihdekliniikka	511
	Lahden K-klinikka	519

	Lapin ensi- ja turvakoti / Avopalveluyksikkö Tuulia	570
	Lapin ensi- ja turvakoti / Ensikoti Talvikki	940
	Lapin nuorten päihde- ja huumeclinikka ROMPPU	512
	Mikkeli-yhteisö	530
	Päihdesairaala / Perhekuntoutusyksikkö	530
	Pieksämäen kaupunki, Terveystoimi / Päihdepoliklinikka	997
	Pietarsaaren Riippuvuushoitoklinikka	511
	Päihdekeskus Portti / Laitoskuntoutus	530
	Päihdesairaala / Päihdekuntoutusyksikkö	530
	Salon terveyskeskus / Päihdeyksikkö / Läntinen terveysasema	997
	Sastamalan päihdeclinikka	511
	Siilinjärven Sosiaali- ja terveystoimi	122
	Tampereen kuntoutumiskeskus	530
	TAYS / Päihdepsykiatrian poliklinikka	513
	Turun katkaisuhuolto- ja selviämisasema	520
	Turun nuorisoasema	512
	Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin ky / Uudenkaupungin psykiatrinen sairaala / Tutkimus- ja hoito-osasto	113
Yksiköstä aineistossa 30–49 asiakas-lomaketta	Anjalansalon päihdekuntoutuskeskus / Katkaisu- ja selviämis-asema	520
	Helsingin Vinkki, Malmi	519
	HUS / Opioidiriippuvuuspoliklinikka	513
	Itä-Helsingin Vinkki	519
	Koutakoti Oy	530
	Kouvolan K-klinikka	519
	Kymen A-klinikkatoimi / Karhulan A-klinikka	511
	Lahden A-klinikka	511
	Mikkelin A-klinikka	511
	Rauman Päihdeclinikka	511
	Salon A-klinikka	511
	Sanaskoti Oy, Lohja / Kuntoutusosasto	530
	Sovatek-säätiö / Päihdepäivystys	511
	Tampereen kaupunki, (Mielenterveys- ja päihdepalvelut), Psykiatria- ja päihdekeskus	997
	Tampereen korvaushoitoklinikka	519
	TYKS / Addiktiopoliklinikka PT 723	519
Yksiköstä aineistossa yli 50 asiakas-lomaketta	Espoon K-klinikka	519
	Helsingin Vinkki, Toinen Linja	519
	Päihdesairaala / Katkaisu- ja vieroituslaitosyksikkö	520
	Kettutien erityispoliklinikka, Arabianrannan toimipiste	519
	Kouvolan A-klinikka	511
	Kymen A-klinikkatoimi / Katkaisuhuoltoasema	520
	Läntinen A-klinikka ja katkaisuhuoltoasema	511
	Niuvanniemen sairaala / Psykiatrian yksikkö	113
	Sovatek-säätiö / Huumevieroitusosasto	520
	Tampereen Matala / Huumeclinikka	519
	TAYS / Päihdepsykiatrian osasto APS5, Pitkänien sairaala	513
	Vantaan H-klinikka (korvaushoitoklinikka)	519
	Vantaan päihdevieroitusyksikkö	520

* Ks. Liite 2: Hoitoyksikkötyypit.

Liite 2. Vuoden 2016 huumehoidon tietojärjestelmän päällekkäistapauksista puhdistetun aineiston jakautuminen hoitoyksikkötyypeittäin

Yksikkötyyppi		Yksiköistä aineistossa asiakaslomakkeita	
		n	%
510	Terveysneuvontapiste	14	1
511	A-klinikka	522	21
512	Nuorisoasema	43	2
513	Päihdepsykiatria	196	8
519	Huumehoitoon erikoistunut yksikkö	814	33
520	Katkaisuhoitoyksikkö	355	15
525	Päihdehuollon laitoshoido	61	3
530	Päihdehuollon kuntoutuslaitos	188	8
540	Päihdehuollon asumisyksikkö	4	0
113	Psykiatria	81	3
122	Terveysasema	56	2
161	Vankilan päihdehoitoyksikkö	9	0
570, 940	Päihdehuollon lastensuojelu, ensikoti	73	3
997	Yhdistetty mielenterveys- ja päihdeyksikkö	33	1
Kaikki yksiköt		2 449	100

Asiakas

Haastattelupäivämäärä

Taustatiedot									
1. Päällekkäistapaustunniste <input type="text"/>		2. Sukupuoli ☐ Mies ☐ Nainen ☐ Ei tietoa		3. Syntymävuosi <input type="text"/>		4. Maakunta <input type="text"/>		5. Kansalaisuus ☐ Suomi ☐ Muu EU-maa ☐ Ei EU-maa ☐ Ei tietoa	
Elämäntilanne ● Kuluneen kuukauden aikana									
6. Missä asuu? ☐ Vakinainen asunto ☐ Vankila (yli 2kk) ☐ Tilapäinen asunto ☐ Pitkäaikainen laitoshoido ☐ Asunnoton ☐ Muu, mikä? ☐ Ei tietoa				7. Asuuko vakituisesti toisen aikuisen kanssa? ☐ Puoliso ☐ Ei, yksin ☐ Sukulainen /- isia ☐ Ei tietoa ☐ Ystävä /-iä ☐ Muu, mikä?				8. Asuuko alle 18v lasten kanssa? ☐ Kyllä ☐ Osittain ☐ Ei ☐ Ei tietoa	
9. Onko omia lapsia? ☐ Ei ☐ Ei tietoa ☐ Kyllä, nuorin alle kouluikäinen ☐ Kyllä, nuorin 7v-17v ☐ Kyllä, kaikki täysikäisiä					10. Onko lastensuojelun tukitoimien piirissä? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Ei tietoa				
11. Työvoimaan kuuluminen Työvoiman ulkopuolella ☐ Säännöllinen työ ☐ Opiskelija ☐ Satunnainen työ ☐ Kotiäiti/-isä ☐ Tuettu työtoiminta tms. ☐ Eläke ☐ Työtön työhakija ☐ Muuten työvoiman ulkopuolella ☐ Ei tietoa ☐ Muu, mikä?					12. Koulutustaso (yliin loppuun suoritettu) ☐ Peruskoulu kesken ☐ Ei tietoa ☐ Peruskoulu ☐ Keskiaste (lukio, ammattikoulu) ☐ Korkea-aste (opisto, amk, korkeakoulu)				
Päihteiden ongelmakäyttö									
					● Käyttökerrat kuluneen kuukauden mukaisesti. ● Asianmukaista korvaushoitolääkitystä EI merkitä käyttökertoihin.				
			Päihde		Tavallisin käyttötapa		Käyttökerrat kulunut kk		
13.1 Eniten ongelmia aiheuttava päihde			<input type="text"/>		<input type="text"/>		<input type="text"/>		
13.2 Muu ongelmia aiheuttava päihde			<input type="text"/>		<input type="text"/>		<input type="text"/>		
13.3 Muu ongelmia aiheuttava päihde			<input type="text"/>		<input type="text"/>		<input type="text"/>		
13.4 Muu ongelmia aiheuttava päihde			<input type="text"/>		<input type="text"/>		<input type="text"/>		
13.5 Muu ongelmia aiheuttava päihde			<input type="text"/>		<input type="text"/>		<input type="text"/>		
15. Päihteettömiä kuukausia edellisen 12 kuukauden aikana <input type="text"/>					16. Onko asiakkaalla ollut sekakäyttöä viimeisen kuukauden aikana? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Ei tietoa Sekakäytöllä tarkoitetaan tässä päihteiden samanaikaista tai peräkkäistä käyttöä.				
					17. Onko sekakäyttö luonteeltaan sellaista, että ongelmallisimman päihteen nimeäminen on vaikeaa? Työntekijän arvio ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Ei tietoa				
Riskikäyttäytyminen									
			18. Onko käyttänyt huumeita pistämällä?		19. Onko ruiskujen ja neulojen yhteiskäyttöä?		20. Onko muiden pistosvälineiden yhteiskäyttöä? (valmis käyttöannos, vesi, klikkipussi, filteri)		21. Minkä ikäisenä ensimmäisen kerran käyttänyt huumeita pistämällä? <input type="text"/>
Kyllä, viimeisen kuukauden aikana			☐		☐		☐		
Kyllä, viimeisen VUODEN aikana, mutta ei kuluneen kuukauden aikana			☐		☐		☐		
Kyllä aiemmin, mutta ei viimeisen vuoden aikana			☐		☐		☐		
Ei, ei koskaan			☐		☐		☐		
Ei tietoa			☐		☐		☐		
22. Onko testattu					23. Viimeisimmän testin tulos				
		Kyllä, viimeisen vuoden aikana	Kyllä aiemmin, mutta ei viim. 12kk	Ei, ei koskaan	Ei tietoa	Positiivinen		Negatiivinen	Ei tietoa tuloksesta
HIV		☐	☐	☐	☐	HIV		☐	☐
C-hepatiitti		☐	☐	☐	☐	C-hepatiitti		☐	☐

Laatuseloste

Päihdehuollon huumeasiakkaat

Tilastotietojen relevanssi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kerää vuosittain tietoja huumeiden ja/tai lääkkeiden päihdekäytön vuoksi päihdehoitoon hakeutuneista asiakkaista erillisellä tiedonkeruulla. Tavoitteena on saada ajantasaista ja luotettavaa tietoa huumeiden käyttäjistä ja huumehoidosta.

Tiedonkeruu on vapaaehtoinen ja siihen voivat osallistua kaikki päihdehoitoa antavat sosiaali- tai terveydenhuollon yksiköt.

Aineiston pohjalta ei voida tehdä johtopäätöksiä huumeiden käytön vuoksi hoitoon hakeutuneiden asiakkaiden kokonaismäärästä Suomessa, koska kaikki Suomen päihdehoitoa huumeiden käyttäjille antavat yksiköt eivät ole tiedonkeruussa mukana. Tilaston kuvaus opioidiongelmiaisista asiakkaista on kuitenkin samansuuntainen verrattuna muihin ongelmakäyttäjistä tehtyihin tutkimuksiin (esim. Tammi ym. 2011⁶; Launonen ym. 2015⁷).

Menetelmäkuvaus

Tietojen keruu perustuu päihdehoitoyksiköiden vapaaehtoiseen osallistumiseen. Yksiköt keräävät tiedot joko paperilomakkeella, sähköisellä tiedonkeruulomakkeella (Netti-Pompidou) tai asiakastietojärjestelmään sisällytetyn lomakkeen kautta. Vuoden 2016 aineistosta 40 prosenttia toimitettiin verkkolomakkeella, 8 prosenttia paperilomakkeilla ja 52 prosenttia asiakastietojärjestelmäpoimintana. Tiedot toimitetaan THL:lle tunnisteettomassa muodossa, ilman asiakkaan nimeä, kotikuntaa ja henkilötunnusta.

Tiedot kerätään kerran vuodessa jokaisesta kyseisessä päihdehoitoyksikössä olevasta huumehoidon asiakkaasta. Tiedonkeruulomaketta voidaan käyttää tulohaastattelussa asiakkaan tulotilanteen arviointiin. Tiedot suositellaan kerättäväksi haastatellen hoitojakson kolmen ensimmäisen käyntikerran yhteydessä tai laitoshoidon alussa.

Tiedonkeruu perustuu Euroopan huumevirasto EMCDDA:n (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) Treatment Demand Indicator (TDI) -ohjeistoon, jonka tuorein versio on julkaistu vuonna 2012⁸

Suomessa ensimmäinen valtakunnallinen, kokeiluluonteinen huumehoitoa koskeva tiedonkeruu tehtiin loppuvuodesta 1996. Vuodesta 1998 lähtien tiedonkeruu on tehty vuosittain, ja vuodesta 2000 alkaen tiedonkeruujaksona on ollut kalenterivuosi. Vuonna 2014 käyttöön otettu uudistettu kyselylomake vastaa eurooppalaista ohjeistusta. Tiedonkeruun perustana on huumausainelaki (373/2008) ja sen Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle antama velvoite kansallisen huumausainetiedonkeruun koordinoinnista. Tiedonkeruun toteuttamisessa on huomioitu laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992), Sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjojen laatimisesta sekä niiden ja muun hoitoon liittyvän materiaalin säilyttämisestä (99/2001), Tilastolaki (280/2004), Henkilötietolaki (523/1999), Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) ja asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta (1030/1999).

6 Tammi, T.; Pitkänen, T.; Perälä, J. (2011). Stadin nistit – huono-osaisten helsinkiläisten huumeiden käyttämät päihteet sekä niiden käyttötavat ja hankinta. Yhteiskuntapolitiikka 76 (2011):1.

7 Launonen, E.; Alho, H.; Kotovirta, E.; Wallace, I.; Simojoki, K. (2015): Diversion of opioid maintenance treatment medications and predictors for diversion among Finnish maintenance treatment. International Journal of Drug Policy 26 (2015) s. 875-882

8 Treatment demand indicator (TDI) standard protocol 3.0: Guidelines for reporting data on people entering drug treatment in European countries. EMCDDA, Lisbon, September 2012. <http://www.emcdda.europa.eu/activities/tdi>

Osallistuvat yksiköt

Tiedonkeruuseen voivat osallistua kaikki päihdehoitoa antavat sosiaali- tai terveydenhuollon yksiköt. Osallistuminen on hoitoyksiköille vapaaehtoista. Yksiköitä, joiden erityisesti toivotaan osallistuvan tiedonkeruuseen, ovat päihde- ja A-klinikat, nuorisoasemat, päihdehuollon katkaisu- ja kuntoutusyksiköt, huumehoitoon erikoistuneet yksiköt, päihdepsykiatriset yksiköt, huumeiden käyttäjiä hoitavat psykiatriset yksiköt, opioidiriippuvaisten lääkkeellistä hoitoa toteuttavat terveyskeskukset sekä vankiloiden terveydenhuolto- ja päihdehoitoyksiköt.

Huumehoidolla tarkoitetaan tiedonkeruun yhteydessä ammattimaista, suunnitelmallista hoitoa ja kuntoutusta, jossa tähdätään huumeiden käytön tai lääkkeiden väärinkäytön lopettamiseen, vähentämiseen tai käytöstä aiheutuvien haittojen vähentämiseen. Huumeiden käyttäjille tarjotaan muunkinlaisia palveluja ja hoitoa. Somaattinen sairaanhoito ja päivystysluontoinen asiointi terveydenhuollossa eivät kuulu huumehoidon tietojärjestelmän piiriin. Myöskään päiväkeskustoiminta ja pelkästään terveysneuvontaa tai pelkkiä päihdehuollon asumispalveluja antavat yksiköt eivät kuulu tämän tiedonkeruun piiriin.

Vuoden 2016 tiedonkeruusta tiedotettiin kaikille niille noin 160 yksiköille, joiden tiedetään antavan merkittävässä määrin huumehoitoa tai jotka ovat osallistuneet tiedonkeruuseen viime vuosina. Tietoja saatiin 91 yksiköstä. Suomessa ei ole olemassa kattavaa tietokantaa kaikista päihdehoitoa antavista yksiköistä. Lisäksi tiedonkeruun mukaista huumehoitoa on mahdollista antaa peruspalveluissa.

Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Työntekijä täyttää asiakastietolomakkeen asiakkaan ilmoittamien tietojen pohjalta joko samanaikaisesti muun asiakastiedon kanssa tai muun asiakastiedon pohjalta. Erillinen tiedonkeruu voi lisätä kirjaamisvirheiden määrää. THL:ssä aineisto tarkistetaan ja korjataan. Epäselvissä tapauksissa ollaan tarvittaessa yhteydessä yksikköihin.

Tiedonkeruusta on julkaistu erillinen opas⁹. Tiedonkeruun ohjeistuksessa otetaan erityisesti huomioon kysymykset, joihin vastaaminen ei ollut yksiselitteistä.

Samasta asiakkaasta voi tulla tietoja useista eri päihdehoitoyksiköistä. Niiden päällekkäisyyttä pyritään arvioimaan asiakaskohtaisen THL:lle toimitettavan päällekkäistapaustunnisteen avulla (etunimen 2. kirjain, sukunimen 2. kirjain, syntymäpäivän päiväosan 2. numero ja henkilötunnuksen viimeinen merkki). Koko aineistoa koskevia tarkasteluja varten aineistosta poistetaan eri yksiköistä tulleet, todennäköisesti samaa henkilöä koskevat tiedot päällekkäistapaustunnisteen avulla. Vuonna 2016 päällekkäisinä poistettiin THL:ssä 141 asiakastietolomaketta. Päällekkäistapaustunnisteen lisäksi tunnistamisessa käytetään sukupuolta, syntymävuotta ja kotimaakuntaa.

Aineiston kattavuus

Huumehoidon tiedonkeruun kattavuudesta on tehty vuosina 2004¹⁰ ja 2009¹¹ erillisselvitykset, jotka koskivat vuosia 2003 ja 2008. Selvitykset toteutettiin kysymällä vuosittaista huumeasiakkaiden määrää päihdehoitopaikoista. Vastausten oletettiin sisältävän runsaasti päällekkäisyyksiä, eikä käytettävissä ole kattavaa tietoa kaikista hoitoyksiköistä. Kummatkin selvitykset päättyivät siihen, että tiedonkeruu kattoi noin kolmanneksen annetusta huumehoidosta. Näiden selvitysten jälkeen saatujen asiakaslomakkeiden määrä on laskenut.

9 Huumehoidon Pompidou-tiedonkeruu. Määrittelyt ja ohjeistus. THL ohjaus 16/2013. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-988-6>

10 Elina Vismanen: Huumehoidon alueellisen kattavuuden arviointi. Stakes 2004. Julkaisematon käsikirjoitus.

11 Tuula Väänänen: Huumehoidon tietojärjestelmän kattavuuden arviointi vuonna 2009. THL 2010. Julkaisematon käsikirjoitus.

Opioidikorvaushoitoasiakkaiden osalta aineiston kattavuus on suurempi. Korvaushoitoasiakkaiden määrää selvitettiin vuonna 2012 kyselyllä hoitoyksiköistä (Partanen ym. 2014¹²). Opioidiriippuvuuden lääkkeellisessä vieroitus- ja korvaushoidossa oli marraskuun 2011 lopussa 2 439 potilasta.

Opioidien ja amfetamiinien ongelmakäyttäjien määrää arvioitiin vuonna 2012 tehdyssä tutkimuksessa (Ollgren ym. 2014)¹³. Opioidien ja amfetamiinien ongelmakäyttäjien määräksi arvioitiin 18 000–30 000 ja opioidien ongelmakäyttäjien määräksi 12 700–15 100.

Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Päihdehuollon huumeasiakkaat -tilastoraportti on THL:n kerran vuodessa tuottama tilasto. Tilasto ilmestyy syksyllä ja se perustuu päihdehoitoyksiköiden ilmoittamiin tietoihin edellisen kalenterivuoden asiakkaista.

Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tilastoraportti julkaistaan huumehoidon tietojärjestelmän verkkosivulla osoitteessa <http://www.thl.fi/huumehoito>, mistä saa myös tarkempaa tietoa huumehoidon tietojärjestelmästä. Tilastoraportissa esitetään keskeiset tulokset ja käytetyt käsitteet, määritelmät ja tiedonkeruun toteuttamistapa.

Aineistoa koskevia tuloksia esitetään tilastoraportissa seuraavilla tavoilla jaoteltuna: kaikkien tiedonkeruussa mukana olleiden asiakkaiden osalta, ensimmäistä kertaa päihdehoitoon hakeutuneiden asiakkaiden osalta, sukupuolittain, avo- ja laitoshoidon osalta, alueittain (Uusimaa ja muu Suomi), ikäryhmittäin sekä sen mukaan, onko asiakkaalla opioidien, stimulanttien, rauhoittavien lääkkeiden tai kannabiksen ongelmakäyttöä ja onko hän opioidikorvaushoidossa.

Tilastojen vertailukelpoisuus

Vuonna 2014 otettiin käyttöön uudistettu tiedonkeruulomake. Kysymysten muotoiluja ja luokitteluja uudistettiin huomioidaan muutokset Euroopan tasaisen huumehoidon tiedonkeruun ohjeistuksessa. Uudistettu tiedonkeruulomake vaikuttaa joidenkin kysymysten osalta tietojen vertailtavuuteen aikaisempiin vuosiin nähden. Aiemmassa tiedonkeruussa kysyttiin hoitoon tulon hetken ongelmapäihteitä, kun taas uusitussa tiedonkeruulomakkeessa keskitytään edeltävän 30 päivän tilanteeseen. Vaikuttaa siltä, että uudistus on vähentänyt opioidien kirjaamista eniten ongelmia aiheuttavaksi päihteeksi. Uudistetulla tiedonkeruulomakkeella ei myöskään enää kirjata edelliseltä vuodelta laitoshoidossa jatkavia asiakkaita.

Tiedonkeruu on ollut kalenterivuosikohtainen vuodesta 2000. Eri vuosien aineistojen vertailtavuuteen vaikuttaa myös se, että tiedonkeruuseen osallistuneiden yksiköiden sekä yksiköiden toimittamien tiedonkeruulomakkeiden määrät ovat vaihdelleet eri vuosina.

Prosenttiosuudet on vuoden 2010 tilastoraportissa ja sen jälkeen laskettu luvuista, joissa on mukana puuttuvat tiedot. Tätä edeltävinä vuosina prosenttiosuuksia laskettaessa on otettu huomioon ainoastaan saadut vastaukset.

Tiedonkeruu on kansainvälisesti vertailukelpoinen, koska suomalainen tiedonkeruu perustuu EMCDDA:n antamaan huumehoitoa (Treatment Demand Indicator) koskevaan ohjeistoon. Eurooppalainen tilasto löytyy osoitteesta <http://www.emcdda.europa.eu>. Kansallisessa tilastoraportissa on kuvattuna EMCDDA:n rajausta laajempi aineisto. Päihdehuollon huumeasiakkaat -tilastoraportissa ovat mukana kyseisenä kalenterivuonna alkaneiden hoitojaksojen lisäksi myös edelliseltä vuodelta jatkuvat avohoitojaksot sekä ensisijaisesti alkoholin ja toissijaisesti huumeiden käytön vuoksi hoitoon hakeutuneet asiakkaat. EMCDDA:n tilastoista rajataan pois hoidossa jatkavat asiakkaat ja ensisijaiset alkoholi-asiakkaat.

12 Partanen, Airi; Vormaa, Helena; Alho, Hannu & Leppo, Anna (2014) Opioidiriippuvuuden lääkkeellinen vieroitus- ja korvaushoito Suomessa. Suomen lääkärilehti 69 (7), 481-486. <http://www.fimnet.fi/cl/laakarilehti/pdf/2014/SLL72014-481.pdf> [18.8.2014]

13 Ollgren ym.: Amfetamiinien ja opioidien ongelmakäytön yleisyys Suomessa 2012. Yhteiskuntapolitiikka 79, 2014.

Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Tilastoraportissa käytetään vakiintuneita kotimaisia ja EMCDDA:n käsitteitä ja luokituksia.

Vuoden 2016 tilaston erityiskysymykset

Vuonna 2016 tiedonkeruuseen osallistuvien yksiköiden määrä nousi edellisvuodesta yhdellä. Asiakaslomakkeiden määrä nousi 15 prosenttia.

Vuoden 2016 aineistossa kasvoi lääkkeellistä opioidikorvaushoitoa saavien osuus ja vanhempien ikäluokkien osuudet. Alle 20-vuotiaita asiakkaita on mukana aineistossa yhä vähemmän. Alueellisesti tarkasteltuna kasvoi uusimaalaisten asiakkaiden osuus.

Yhteenveto 2015 ja 2016 aineiston muutoksista liitetaulukkojen muuttujien mukaisesti

	Asiakkaat			Osuus asiakkaista		
	N 2015	N 2016	Muutos %	2015	N 2016	Muutos %
Kaikki asiakkaat	2 125	2 449	15	100	100	
1. krt hoidossa	337	316	-6	16	13	-19
Miehet	1 429	1 706	19	67	70	4
Naiset	696	743	7	33	30	-9
Avohoito	1 297	1 516	17	61	62	2
Laitohoito	828	933	13	39	38	-3
Uusimaa	669	913	36	31	37	19
Muu Suomi	1 456	1 536	5	69	63	-9
Maakunnat, joissa yli 100 000 asukkaan kuntia	1 570	1 902	21	74	78	5
Maakunnat, joissa enintään 100 000 asukkaan kuntia	555	547	-1	26	22	-15
< 20 v.	121	93	-23	6	4	-33
20–29 v.	819	817	0	39	33	-15
30–39 v.	833	1 011	21	39	41	5
40– v.	351	528	50	17	22	29
Opioidikorvaushoidossa	678	1 013	49	32	41	28
Opioidien ongelmakäyttöä, ei opioidikorvaushoidossa	941	871	-7	44	36	-18
Stimulanttien ja/tai rauhoittavien lääkkeiden, mutta ei opioidien käyttöä	316	389	23	15	16	7
Vain kannabiksen tai kannabiksen ja alkoholin käyttöä	190	176	-7	9	7	-22